

Aigües
encantades

Joan Puig y Ferrer

AIGUES ENCANTADES

IMPREMTA DE JOAQUIM HORTA
MÉNDEZ NÚÑEZ, 3 - 5, BARCELONA

JOAN PUIG Y FERRETER

Aigües encantades

Barcelona 1908

Ningú podrà traduir ni reimprimir
aquesta obra sense permís de l'autor.

La *Sociedad de Autores Dramáticos
y Líricos Españoles* es l'encarregada de
cobrar els drets de representació.

Queda fet el dipòsit que marca la llei.

PERSONATGES

PERE AMAT, *propietari rural.*

JULIANA, *la seva esposa.*

CECILIA, *llur filla, estudianta de Mestra.*

VERGÉS, *Mestre del poble.*

MOSSÈN GREGORI, *el Rector.*

UN FORASTER.

JOAN GATELL, *el Batlle del poble.*

TRINITAT, *la seva esposa.*

ROMANILL, *pastor d'ovelles.*

BRAULIA, *la seva dòna.*

SENYOR VICENS, *veterinari.*

BARTOMEU } *jornalers.*

MANSO }

Veus d'homes y dònes. — Pagesos. — Menestrals.
— Dònes, fadrinalla y criatures.

L'acció en un poble de la província de Tar-
ragona, allunyat de la capital, en la part alta y
montanyosa. Època actual.

ACTE PRIMER

Sala espayosa a casa de Pere Amat. Al fons la porta d'un corredor que conduheix a l'interior de la casa. També al fons, a l'esquerra, una porta més petita ab dos esgrahons al peu, que conduheix a les golfes. A la dreta del fons un gran armari dins del mur, hont s'hi veuhen fruytes, roba de taula, servey de vaixel·la y demás coses propies. Al costat dret un balcó y cādires. Al costat esquerra la porta que dóna directament a l'escala de l'entrada. En primer terme una taula y un canapè de boga, contra la paret. Pels murs quadros representant vides de sants.

L'habitació fosqueja, es monòtona y severa.

Tarda avansada d'una festa d'istiu. Se senten tocar les campanes ab un sò planyívol. Un mormol llunyá y apagat de cants y pregaries trenca'l silenci de l'habitació.

CECILIA, sola, s'está assentada aprop del balcó llegint. Es una noya magre y pàlida, molt nerviosa, morena y petita. Vesteix y va pentinada ab molta negligencia y originalitat. Després d'una pausa se senten pujar les escales en mitg d'un gran silenci.

Cecilia

(*Deixant de llegir, però sense mourers*). Qui hi ha?

Vergès

(*De l'escala estant, apunt d'entrar*). Un servidor de vostè, Cecilia.

(*VERGÈS es un jove molt corrent; res del seu fi-sich el distingeix d'un qualsevol. No té descripció*).

Cecilia

(*Saludantlo molt naturalment*). Vostè! Benvingut sigui!

Vergès

Gracies. Está sola?

Cecilia

Sola, llegint.

Vergès

Vol que'm retiri?

Cecilia

Y ara! Perquè? Vé de les pregaries, vostè?

Vergès

No; ja sab que jo soch així, fet a la meva... (*Cambiant de tò*). M'ho pensava que la trobaria sola...

Cecilia

Es natural.

Vergès

No ha quedat una ànima al poble fòra vostè y jo... y algun vell. Es una cosa tonta, si vostè vol, però commovedora...

Cecilia

Sí, es una cosa trista, estúpida...

Vergés

He pujat al turó del Calvari y he vist a sota meu passar la gentada polsosa y afligida. Hauria dit realment que pesava damunt d'ella un cástich del cel.

Cecilia

Els meus pares m'hi volien fer anar. No saben prou com les detesto aquestes comedies religioses!...

Vergés

Y no obstant, me pot creure, Cecilia, era un espectacle poètic.

Cecilia

Poètic, però absurd...

Vergés

No, en aquells moments no hi he pensat ab això...

Cecilia

(*Agressiva*). Sí, ja ho veig, s'ha deixat emocionar, com sempre. Quan un compren que una cosa es falsa, absurda... no sé perque deixarse commoure per ella... valdria més combátrela.

Vergés

(*Somrient*). Vostè, Cecilia, me fa l'efecte d'una àliga tancada en un galliner...

Cecilia

(*Somrient*) Ja es això, ja...

Vergés

Y que un día, quan ningú s'ho pensarà...

(*Fa ab els brassos la senyal d'un aucell que emprèn la volada, y ab la boca imita el soroll del batre d'ales*).

Cecilia

Oh!... el día que jo fassi la gran volada!...

Vergés

Què?

Cecilia

No tornaré, com un aucell feréstech que no's recorda més del seu niu.

Vergés

Y en quina direcció volará l'aucell lliure?

Cecilia

No ho sé.

Vergés

Més enllà de la nostra capital?

Cecilia

Ah!... sí!... Més enllà, més enllà...

Vergés

(*Admirat*). Ahont, donchs?...

Cecilia

No'ns comprenem vostè y jo, Vergés...

Vergés

Què desitja més, si pot triomfar a la gran ciutat hont tants s'hi enfonzen?

Cecilia

Vostè enten per triomfar guanyar una bona plassa y viure allí tota la vida. No !.. la meva ambició vola més alt...

Vergés

Y si's trobés com jo, desterrada en aquest recó de món?

Cecilia

Perque vostè vol.

Vergés

Què s'hi pot fer? Els mestres són molts, les plasses són limitades...

Cecilia

La terra es tant gran quan se tenen ganes de lluytar!

Vergés

Aviat es dit, això... un home sensat no's llença a la lluyta cegament.

Cecilia

Així no's planyi.

Vergés

(*Entendrintse*). No'm planyo pas. Sé que tota mena de vida té les seves compensacions. En el més humil recó de món se troba una persona ab

qui compartir les angoixes de l'ànima... algú que'ns ajuda a viure dolsament...

Cecilia

Ah!... no se'n fihí d'això! Es perillós esperar que la ditxa ens vingui dels altres!

Vergés

Vol dir?

Cecilia

Lo mellor que hi ha al món es la lluyta. No puch comprendre que un home enèrgich se contenti aviat de la seva sòrt. Es una cosa que mata tot gran impuls...

Vergés

Es cert...

Cecilia

Veú? Si aborreixo tant la gent del meu poble es per això. No tenen fè ab ells meteixos, sinó...

Vergés

Què farán, els pobres?

Cecilia

(*Ab certa ironía*). Vol dir que no hi ha res més a fer que ajupirse sota la desgracia y pegarse al pit, de cara al cel?

Vergés

Bah! Potser si... però...

Cecilia

Què?

Vergès

No som pas nosaltres els qui hem de canviar les coses.

Cecilia

Perquè no hi hem de poguer ajudar?

Vergès

No'ns preocupem d'això, Cecilia. El poble viu inconscientment y poch s'interessa ab lo que's fa per ell. Vindrà un día que la bena els caurà dels ulls an aquests utopistes! Els esforços d'avuy haurán resultat estèrils... y la vida haurá seguit el seu curs, indiferent...

Cecilia

Oh!... descregut!... Ab aquestes idees me sería insoportable la vida!

Vergès

Llástima! La vida!... No la confongui ab això, Cecilia! Jo que passo l'hivern aquí dalt, tot sol, la sento d'altra manera: la sento més ab el cor, la vida...

Cecilia

Donchs, jo prefereixo la ciutat tumultuosa, hont el qui vol, sent bullir la seva vida en una inmensa fornal...

Vergès

Cecilia! Sigui com l'aucell que ha traspasat el mar d'una volada y vé a fer el niu del seu amor al campanar assoleyat...

Cecilia

(*Alsantse bruscamment y fugint cap al balcó gesticulant*). Ah!., fòra! fòra això! Vingui que veurá la gentada que acaba d'entrar a l'iglesia...

(VERGÉS hi va; els dos guayten un instant al balcó. Al final d'aquesta escena s'han fet més perceptibles els mormols de cants y oracions dels pelegrins que entren a l'iglesia).

Cecilia

(*Somrient, després d'una pausa*). Mentres això duri, poden somniar els constructors de ciutats futures!

Vergés

Y això durará!

Cecilia

Si... mentres hi hagi qui's commogui devant de la tradició!

Vergés

Y sense això.

Cecilia

Mentres hi hagi qui canti la llegenda!

Vergés

Sense això y tot.

Cecilia

Mentres la tempestat no renovi els nostres aires!

Vergés

Mentres el món sigui món!

Cecilia

(*Vivament*). Ah, no!... De cap manera!

(*Per la porta de l'escala apareix JULIANA, tota vestida de negre, ab mantellina y uns rosaris a la*

ma. Es una dona de mitja edat, sos cabells blanquegen).

Juliana

(*Així que entra*). Ah!... els juheus! Aquí xerrant sense tò ni sò mentres que tot el poble prega!...

Cecilia

Mare...

Juliana

Això no pot anar!

Cecilia

Mare... respecteu...

Juliana

El senyor Mestre tampoch ha anat a les pregaries, suposo...

Vergés

No, senyora...

Juliana

Ah!... això no está bé. Cecilia, el teu pare está molt enfadat...

Cecilia

Cadascú es lliure dels seus actes, mare...

Juliana

Sí, ja sé lo que'm vas a dir...

Cecilia

Veyeu? No us enfadaríau si jo'm comensés a burlar de vosaltres, dels vostres actes?

Juliana

Massa que ho fas.

Cecilia

No es cert.

Juliana

Una mare es diferent. Pot imposar lo que vulgui a una filla, per això es mare...

Cecilia

(*Irònica*). Què'm direu si comenso: Y donchs? Y què? S'ha portat bé'l Rector? Ja us ha fet el sermó terrible de cada any?

Juliana

Calla, filla. Tu tot rient ho dius...

Cecilia

(*Més irònica*). Ja ha encès l'ira de Deu ab el foch de la seva paraula?

Vergés

(*Somrient*). Es terrible, Cecilia!

Juliana

Y mal educada, això sí! No está bé això que fas, filla!

Cecilia

(*Posantse seria*). No sabeu com soch? No'm coneixeu? Deixeume estar!

Juliana

Deixarte estar!... No pot ser... ets entre nosaltres!

Cecilia

(*Reprenent el tò d'avans*). Digueu, digueu, mare: Ja heu sortit tots de l'iglesia ben convenuts de que sofríu l'inevitable flagell de Deu? Ja us han dit que no plou ni plourá pels vostres grans pecats?

Juliana

Donchs, veus?... no es així. Tothom ha sortit ab el cor plè d'esperansa. Mossèn Gregori no'ns ha menassat, aquesta vegada...

Vergés

Molt ben fet.

Cecilia

(*Somrient*). Per què?

Vergés

Val més així. La pobra gent busca consol...

Juliana

Cregui, senyor, que ha sigut una cosa commovedora...

Cecilia

Ho creyem, mare. Aneuvos a mudar...

Juliana

Te faig nosa?

Cecilia

No digueu això. Jo ho dich...

Juliana

Ho havia de veure, senyor Vergés. Tothom anava vestit de negre com en senyal de dol...

Vergés

Ja ho sé.

Juliana

Els homes ab les vestes, les dònes ab caputxa o cobertes ab vels y mantellines...

Vergés

Hi havia molts homes descalsos, diu?...

Juliana

Sí... y altres carregats de cadenes o de grans pesos. El camí meteix, perque fos més penós, estava sembrat d'argelagues...

Vergés

Argelagues!

Cecilia

Selvatges!

Juliana

Y en mitg de tot el poble, la Verge dels Gorchs portada a brassos per les autoritats...

Cecilia

(*Anantsen violenta cap al balcó*). Y d'això'n fan una gran festa!... Oh!... Una cosa que ofega l'ànima com un plom...

Juliana

May de la vida s'havien celebrat unes pregaries ab més devoció. Tot el poble en pès hi era. Els prechs dels pobres pecadors haurán pujat fins al cel... (*CECILIA torna del balcó*). Si això no es hermós no sé pas hont són les coses hermoses!

(*A n'en VERGÉS*) Dispensi, me vaig a mudar... (*Se dirigeix a la porta del fons*). No més una cosa'm pesava al cor... (*Dirigintse a la seva filla*) que mentres nosaltres pregavem al cel... tu te'n reyes aquí... (*Ab l'emoció se li trenca la paraula y desapareix dihent*). Deu s'apiadi de tu!

Cecilia

Sempre estem així.

Vergés

Cecilia, crèguim, sigui tolerant a ab la seva mare.

Cecilia

Per què no? Però ells que ho siguin ab mi també.

Vergés

No hi fa res... cedeixi.

Cecilia

Está bé... però veu l'única cosa que se'ns ensenya aquí, desde petits? No hi ha pensat may vos-tè que es mestre?

Vergés

Prou.

Cecilia

Ens fan creixe en mitg dels erros més grans.

Vergés

Però hi ha un fons tant hermós de poesia en tot lo d'aquí!

Cecilia

Y que dimoni vé a treure la poesia ab això?

Vergés

No'm negará que aquests pobles ignorants, ab les seves llegendes y tradicions, tenen una poesia trista, fonda!...

Cecilia

No! No'm puch deixar corpendre per la poesia de la llegenda! Fa mal... es com un camp d'arena blana y estèril hont s'enfonzen els peus del vianant...

Vergés

Cecilia, vostè no veu, no sent la poesia de la terra!

Cecilia

Veig un poble extenuat que no gosa a alsar les espatlles contra la desgracia. S'ajup sota'l seu Deu y no més sab plorar y pregar. Es necessari que això s'acabi.

Vergés

No ho veurá pas vostè.

Cecilia

Qui sab!

Vergés

En tot cas no sigui vostè la qui ho intenti. Una idea per bona que sigui, se torna dolenta quan porta la guerra dins d'una familia... y la familia, la llar dels nostres pares que'ns guarda les joyes més íntimes, no s'ha de sacrificar may per res.

Cecilia

Bah!... Vostè es un pobre diable dominat pel sentiment!

Vergés

Cecilia... tot lo altre passa y això es lo únich que queda!...

Cecilia

(*Ab ironía*). Poruch! Jo soch més escèptica que vostè encara... Ni això queda!

(*Entra PERE AMAT. Porta la vesta de les pregarries; ab l'una mà s'aguanta'l ròssech, a l'altra hi porta la cucurulla. Es un home alt, roig, de pèl ros, sanguini y violent*).

Amat

El senyor Mestre aquí! Com es que no ha vingut a demanar pluja?

Vergés

(*Timidament*). Ja veureu...

Amat

El poble l'ha criticat molt y ab rahó.

Cecilia

(*A VERGÉS*). Y què? No es cert, amich?

Amat

Calla, tu. No tens dret a dir res devant meu. Ha vingut la teva mare?

Cecilia

Si.

Amat

Què fa? Hont es?

Cecilia

Allá dins que's muda.

Amat

Deu estar trista..... per tu. No't fa pena?...
No't fa...

Cecilia

Heu de tornar a comensar, pare? Ha de durar
tota la vida, això?

Vergés

S'ha de respectar el pensament dels altres...

Amat

Respectar!... Hum!...

Cecilia

Aneu a dins ab la mare. Mudevós aquest
vestit...

Amat

Què! No t'agrada! Es vell... anticuat, això?

Cecilia

Per què us enfadeu?

Amat

Vés; pòrtam el gech y la gorra.

Cecilia

Per què no us mudeu allà dins?

Amat

Fés lo que't mano. (*CECILIA se'n va pel fons*).
No está bé això que vostè ha fet de no venir,
senyor Mestre. Es donar mal exemple.

Vergés

No, home, un mestre es diferent de vosaltres...

Amat

Per què? Què no es cristià, vostè?

Vergés

Sí.

Amat

No gayre'm sembla. Y en quant a la Cecilia val més que la deixi estar... crèguim. Es un cap calent...

Vergés

Per què diheu això?

Amat

Es un cavall que necessita frè y no asperons...
(*Entra CECILIA ab els efectes del seu pare y els deixa al seu costat, damunt d'una cadira*).

Cecilia

Teniu això.

Vergés

Y donchs! Hi ha bona esperansa per la pluja?

Amat

(*Secament*). Hi ha fè que es lo mellor.

Vergés

Sí...

Amat

Què fa ta mare, per allà dins?

Cecilia

No ho sè.

Vergès

Sí, hi ha molta fè an aquest poble. Una altra gent ja s'hauria desesperat o hauria fet mil esforços pera trobar aigua...

Amat

Aquí sofrim, però no desmayem. Sabem esperar...

Cecilia

Massa y tot!

Amat

Calla, tu!

Cecilia

Pare, no podré parlar?

Amat

No!

(*CECILIA, ofesa se'n va nerviosament cap al balcó*).

Vergès

La vostra filla sofreix molt...

Amat

Sa mare també.

Vergès

En fi... no us heu de violentar tant aviat...
(*Una pausa breu*).

Amat

Havía d'haver vingut! Quina cosa més hermosa! Feya commoure! A mitg camí de l'hermita,

devant de les *Tres Creus*, tot el poble s'ha agenollat... Oh!... el senyor Rector no ha pogut més, s'ha posat a plorar! (*Una pausa. CECILIA, més calmada, vé del balcó y s'asseu sense dir res ni fer cap senyal. AMAT continua*). No s'havía vist may! Les dònnes sanglotaven com a ovelles ferides. A l'arribar a l'hermita... no's pot contar!... les noyes besaven la terra al pas de la Verge, els homes, trepitjant les argelagues, veyen ab goig rajar la sang dels seus peus nusos... y nosaltres, els que portavem la Verge, suant, ab el gran pès, no podíem avansar entre l'espessor de la gentada...

Cecilia

(*Aborrida, com qui parla d'esma*). Prou, pare...

Amat

(*Irat*) Tu, prou! No't vull sentir més! Un pare diu lo que vol... Oh!... còm estém aquí!

Vergés

No us enfadeu...

Amat

No!... Prou?... Ho vull acabar, jo! Quí es ella per dirme prou?

Juliana

(*Sortint anguniosa, ab la veu trèmola, al sentir crits*). Què hi ha? Què teniu?

Amat

La teva filla, lo de sempre.

Juliana

No us enfadeu avuy.

Amat

Y tu? Què?... ja ploraves allà dins?

Juliana

No... me pots creure... plorar?... no.

Amat

Ah, tonta!... Plorar per ella, nosaltres? Es ella la que ha de plorar...

Cecilia

Pare...

Juliana

Avuy, Pere, per amor de Deu, avuy seria un pecat cridar y barallarse... (*Cambiant de to*). Mira, sembla que s'hagi posat núvol...

Amat

Mossèn Gregori creu que plourá aquesta nit o demá...

Juliana

(*Ab alegría*). L'heu vist encara a Mossèn Gregori? Li heu parlat, després?

Amat

Hem pujat uns quants a la Rectoría. No pot estar més satisfet.

Juliana

No's pert la fè, gracies a Deu.

Vergés

Ab el permís de tots, me'n vaig.

Amat

Sembla que no li agradi sentir parlar d'això?

Vergés

Y ara! Per què no?

Cecilia

Y sigui franch, home!

Juliana

Vostès, els joves, no tenen respecte per res... el passat, les costums antigues..... se'n riuen d'això...

Vergés

(*Confós*). No senyora, no.

(*CECILIA nerviosa va amunt y avall de la sala*).

Juliana

Els nostres avis han seguit un camí que nosaltres també volem seguir... així ho hem trobat, així ho hem de deixar... y ay! d'aquell que abandona'l camí de sos majors!

Amat

Y qui no vulgui pensar com jo no es dels meus!
(*Se comensa a descordar la vesta dirigintse al fons per hont desapareix lentament*).

Juliana

No es d'avuy que patim de la secada a n'aquesta terra. Jo tinch memoria d'haverne vist moltes. Y'ls meus pares y'ls meus avis també, segons he sentit contar. Són sofriments y miseries que'ns passem els uns als altres ab la vida.

Amat

(*Sortint en cos de camisa*). Y'ls vells, més plens de seny que tots vostès, no van trobar altre remey que la fè en la Verge dels Gorchs, la nostra Patrona.

(*CECILIA que anava amunt y avall, de sopte desapareix pel corredor*).

Juliana

La que va fer el miracle!

Vergés

Què es aquest miracle?

Amat

Què? En bona fe no ho sab?

Vergés

(*Confós*). Ah!... si!... La Verge que va sortir de les aigües... no es això?

Juliana

En quins temps som! Avans el Mestre ho ensenyava a les criatures!

Amat

Què té d'estrany que Deu ens oblidi?

Juliana

Oh, joves sense fè!... Ahont anireu a parar?

Vergés

(*Confós, mirant de l'una banda a l'altra*). Dispensin. Me'n vaig. Y la senyoreta Cecilia?

Juliana

Se'n ha anat per allà dins... Es estrany!

Amat

Sí, se'n ha anat. Ho fa sempre que jo parlo.

Juliana

(*Per disculparla*). No... cah!... distreta...

Amat

Sí... fesla quedar bé, tu...

Vergés

Es igual; jo me'n vaig.

Juliana

Déixamela cridar...

Vergés

No cal, la saludarán... (*Anantsen*). Potser tenia alguna feyna...

Amat

Ella, feyna!...

Juliana

(*Cridantla*). Cecilia! El senyor Mestre se'n va.
(*Una pausa. Tots callen embarassats*).

Vergés

No hi fa res. Bones tardes. Salutintla!

Amat

Estigui bò. No'n fassi cas, d'ella.

Juliana

(*Inquieta*). No sé què fa aquella noya!

Vergés

No ho deu haver sentit.

(*VERGÉS desapareix. L'AMAT l'acompanya fins a la porta*).

Juliana

Ni ab els seus es atenta.

Amat

Mal educada! Què ha après allà baix?

Juliana

No res... mal...

(*Se presenta CECILIA per la porta del fons*).

Juliana

Per què no sorties més aviat? El senyor Mestre se'n acaba d'anar...

Cecilia

Es igual.

Amat

Per què te'n has anat d'aquí? (*CECILIA no respón*). Dígues!...

Cecilia

Pare, quina importància té això?

Amat

Per què te'n has anat, vull saber!

Juliana

Déixala estar.

Amat

Ho fas sempre que jo parlo de les nostres costums y creencies ... per què?

Cecilia

Pare, si no'm deixeu lliure dels meus actes, si heu de trobar malament tot lo que jo faig, no pujaré cap més istiu.

Juliana

Lliure!... Massa que ho ets, de lliure!

Amat

No pujarás més, dius ... y qui ets tu per dir això?

Cecilia

Soch jo ...

Amat

(*Violent*). Y tu ... tu qui ets?... Que ets aquí, a casa meva, devant meu?

Juliana

Déixala estar. Acabem la festa en pau avuy.

Amat

No! Tot el día que la guerra se'm remou per les entranyes! (*CECILIA sense dir res se'n va altre cop pel fons. AMAT continua més irritat*). Ho veus! Fuig! No ho vull. Se'n va, volguent dir: No't vull sentir, te menyspreuho... Això s'ha d'acabar... (*Anant cap al fons*). Escolta tu, orgullosa...

Juliana

(*Contenint al seu marit*). Calla! Atúrat! Pren paciència, tampoch lograrás res...

Amat

Es vergonyós per nosaltres tenir una filla així. Veus?... avuy meteix totes les noyes del poble hi eren, y ella...

Juliana

Tenim aquesta creu, portemla ab paciència.

Amat

Tu la perts!

Juliana

Jo, pobra de mí!

Amat

Li vas encara ab massa amor.

Juliana

Jo tinch por de pèdre-la, la meva filla. Sento que no es nostra ja. Y tu la tractes molt malament. Se cansa de viure aquí... y fugirá. Mentres que si la sabessim estimar potser mudaría.

Amat

Estimar?... Sí... s'hi guanya molt estimant!... ja's veu...

Cecilia

(*Sortint decidida pel fons*). Pare, mare, escolteu: jo no puch ser com vosaltres, no puch creure lo que vosaltres creyeu. M'es impossible. Si no fossiu els meus pares no'm podria estar aquí... ara vull respectar la vostra manera de veure... Us respecto porque...

Amat

Mentida! No'ns respectes.

Juliana

Y si'ns respectes no'ns estimes.

Cecilia

Sí, mare...

Amat

Quan s'estima se fa lo que'ls pares volen y's pensa com ells.

Cecilia

Això no. Se pot estimar a una persona y pensar y obrar de diferenta manera que ella.

Amat

Una persona qualsevol, sí. Ab els pares, no. L'amor als pares es obediencia, sinó...

Cecilia

L'amor meu...

Amat

No'n parlis. Falòrnies! No hi crech ab el teu amor.

Cecilia

Pitjor per vos!

Juliana

No responguis així, filla.

Cecilia

L'amor tant es fill del qui estima com del qui se sent estimat. Si no hi creyeu, vos meteix ne perdeu la meitat del amor que us tinch.

Amat

Sabieses?... Ja sabs que no ho entenem això!

Juliana

No, filla. Parla plà com nosaltres.

Amat

Ta mare y jo volem fets y no paraules... Ja ho sabem que'n tens de molt boniques.

Cecilia

Respecteu la meva manera de veure.

Amat

Respecteula!... Oh! la gran senyora! Respec-teula! Hum!

Cecilia

Sí... si no voleu que me'n vagi o que no pugi més.

Juliana

Això no's diu, filla.

Amat

Deixemla dir, posats a tolerar! Déixali dir tot! Y que se'n vagi! Y que no torni més! .. Bon vent!

Juliana

Això no ho dius de cor, no ho has de dir.

Amat

Sí, a fè de Deu! Vés! Déixans tranquils d'una vegada!

Juliana

Pere, prou. Quan t'enfades te tornes dolent...

Cecilia

Respectemnos els uns als altres. No tingueu aquesta idea tant despòtica de la vostra autoritat! Una filla, veyeu? no està obligada a pensar ni a ferho tot com els seus pares... Vos meteixa, quan no m'heu fet patir per coses tant petites com el vestir y'l pentinar!...

Juliana

Jo ja no't dich res, callo perque tu estiguis contenta...

Amat

Callar perque estigui contenta! Mal fet!

Cecilia

La mare sab estimar més que vos... ab ella podria ser ditxosa, ab vos may!

Juliana

Filla, el teu pare t'estima molt.

Cecilia

Però es un amor que'm lliga y'm reduheix a ser una esclava de totes les seves voluntats. Y això no ho vull. Soch filla vostra, sí; però'l meu esperit es ben meu, lliure. Si no'm compreneu respecteume o deixeu-me estar a ciutat guanyantme la vida sola. Què hi faig també aquí?... Us faig mal sense volguer y vosaltres me'n feu a mi... El pare està continuament irritat...

Amat

Sí, continuament, perque no't comprench. No comprench que una filla pugui dir lo que tu dius als teus pares. Hont ho has après? Aquest es el

teu saber? Saber del dimoni! Y en quant a obehir... a quí obeheixes?

Cecilia

No puch. No m'he proposat no obehir, es que no puch. No'm compreneu; ho sé, ho veig... y si m'estimessiu forsa no sería res tot això... me voldríau tal com soch... Preneume, estimeume tal com soch!...

Juliana

Jo t'estimo, filla.

Amat

Tal com ets, no!

Cecilia

Pare, el món está fent un gran cambi. Vosaltres aquí dalt, no ho sentiú, no ho veyeu. Jo ja no puch ser com vosaltres ni que vulgui. He begut en altres fonts...

Amat

A les fonts del mal!

Cecilia

Ho judiqueu així, però no es cert. El mal no es lo que vosaltres us creyeu. El mal es un altra cosa: l'ignorancia.

Juliana

Vetaquí tot lo que'n sabs dir, filla: ignorants.

Cecilia

No dich això, jo.

Amat

Ens ho has dit mil vegades!

Cecilia

Sou com els altres, com tothom...

Amat

Com tots els ignorants, no es cert? Gracies. -

Cecilia

No. Prou. No vull dir res més. Preneu en mal tot lo que dich. Es desesperador!...

Amat

No parles sense ofendre.

Juliana

En les teves paraules no hi ha amor.

Cecilia

El meu cor n'está plè, per vosaltres y per tothom. Y això voldria que ho compreguessiu. Si jo devegades no soch prou amable no es per desamor sinó porque vosaltres me poseu violenta.

Amat

Has pujat de ciutat donante una importancia!... Tothom ha d'estar per tu, y tu per ningú...

Juliana

Es cert lo que diu el teu pare.

Amat

Y què significa fer tant la sabia? Y tants desprecis! Els que saben tenen de sentir amor pels ignorants.

Cecilia

No es això lo que jo faig? Sinó que vosaltres no ho voleu entendre. Jo vull combatre l'ignorancia y tot lo que la fomenti, però sense orgull, sense fer la sabia, com vos diheu. Som tota una creuada de joves; potser tots no tindrem el meteix coratge, però es la nostra obra, de tots... L'ignorancia es la font de tots els mals; el vostre fanatisme, la vostra miseria, tot es fill de l'ignorancia. Y nosaltres, els joves, ens escamparem pels pobles... metges, mestres, farmacèutichs..... y la combatrem ab totes les nostres forces; sigui allà hont sigui la combatrem.

Amat

Aquí no intentis fer res.

Cecilia

Oh!... no'ns aturarà la familia, ni l'autoritat, ni cap poder de la terra, ningú que trobi la seva forsa en l'ignorancia.

Juliana

Ay filla!

Amat

(*Contenint sa furia*). Déixala estar. Está molt bé tot això. Però que'm digui lo que es l'ignorancia per ella... la religió, la nostra fè, les nostres costums?...

Cecilia

Y moltes altres coses... y això també.

Amat

Has fet bé de parlar tant clar. Molt bé! Y per-
que vegis que t'ho agraeixo, escolta: l'any que't
manca per acabar la carrera, dónal per cursat...

Cecilia

Què es bestia això!

Amat

(*Rápít y menassador*). Una vegada'm vas dir
selvatge...

Cecilia

Y ara ho voleu ser?... No pas ab mi!

Amat

Llibres, papers tot anirà al foch...

Cecilia

(*Enèrgica y dolorosamente*). May! May! Me vo-
leu esguerrar la vida!

Juliana

Per Deu y la Verge! Pere, tingues seny!...

Cecilia

(*Veyent a son pare que va menassador cap a
n'ella*). Mare! Atureulo, sinó me'n vaig!

Juliana

Calma, filla! Tu, Pere!...

Amat

Fugir! Anarsen! No vull sentir més aquestes
paraules. Fuig! Vina, jo t'acompanyaré!

(*L'agafa brutalment y donantli cops a l'espatlla
la vol treure de casa*).

Cecilia

(*Desprenentse d'ell, plena d'excitació*). Pare, prou! Adeu, mare! Adeu tot lo d'aquesta casa!

Juliana

(*Ab un crit del cor*). No, filla meva! (*Al seu marit, indignada*). Ho veus, brutal!

A l'escala se sent un crit de: Amat! Company!...

(*Es en JOAN GATELL qui vé precipitat y inquiet. Es el batlle del poble. Va ab roba bona de pagès. Es home seriós. AMAT va a rebrel a l'escala mentres JULIANA s'emporta a la seva filla cap dins*).

Juliana

Filla meva! Vina! Perdona!

Cecilia

No, mare, això s'ha d'acabar.

(*Desapareixen*).

Amat

(*Rebent al JOAN al cap de l'escala*). Què hi há, Joan?

Joan

Què teniu?

Amat

No res; digues, per què vens tant depressa, suat y esbufegant?

Joan

Dónam un consell! Aveure...

Amat

Parla. Què hi ha?

Joan

S'ha presentat al poble un foraster, un senyor que dirigintse a un grupu de pagesos els ha parlat de l'aigua y de la secada...

Amat

Y qué! Digues. Per què'm vens a trobar?

Joan

Perque es un home perillós y no sé què fer. Si anéssim a veure a Mossèn Gregori...

Amat

Per què?

Joan

Aquest home... comprens?... en bones paraules potser vé a fer mal. No soch pas jo'l qui ho dich. Alguns volien que jo'l cridés a l'ordre, altres m'han dit d'anar a trobar al senyor Rector... El senyor Mestre ha parlat un moment ab ell...

Amat

Y ahont es ara?

Joan

Ell? Al portal d'avall, penso. Estava plè de gent.

Juliana

(*Apareixent pel fons*). Què hi ha? Què diheu d'un foraster?...

Cecilia

(*Sortint darrera de sa mare y permaneixent a la porta com ella*). Quína mena d'home es aquest?

Amat

Tu a dins!

Juliana

Prou.

Cecilia

Quína mena d'home es?

Joan

Un senyor ben vestit, ab una barba rossa, un galan home...

Cecilia

(*Anhelosa*). Jove, alt, uns ulls blaus, vius, com dues estrelles?

Joan

(*Admirat*). Cert, es ell.

Cecilia

(*Per sí*). Sí, es ell!

(*Desapareix vivament cap dins*).

Amat

Es boja!

Juliana

La nostra filla no está bé, no.

Joan

Bah! Sempre l'he vista igual: un foch follet.

Juliana

L'hem de saber portar mellor, Pere.

Joan

Què diheu, donchs? Què fem ab aquest home?

Juliana

Algun embaucador!

Amat

Un xerrayre!

Cecilia

(*Sortint y dirigintse al JOAN*). Y què diu aquest home? De què parla?

Joan

Parla de les aigües, que no hem de fer pregarries, que ell sab un medi de que no'ns manqui may aigua...

(*CECILIA posa gran atenció a lo que diu JOAN*).

Amat

Aigua! Còm?

Joan

Dels gorchs, diu ell.

Juliana

(*Horroritzada*). Dels gorchs de la Verge!

Amat

Dels gorchs sagrats!

Juliana

Deu esser boig!

Cecilia

(*Ab un crit*). No!

Juliana

Filla!

Cecilia

No es boig! No!

Amat

Què sabs, tu? Deixa estar.

Joan

No es ben estrany això? Jo no sé què fer.

Juliana

No feu res sense veure a Mossèn Gregori.
(*Se sent la veu d'en VERGÉS a la porta*).

Vergés

Ab permís...

Joan

El senyor Mestre.

Juliana

(*Sorpresa*). Ara meteix se'n acaba d'anar.

Vergés

(*Al entrar*). Els porto una nova.

Cecilia

Parli al moment!

Joan

Lo d'aquest foraster? Ja ho saben per mí. Ara acabo d'arribar. Y ahont es ara? Què s'ha fet d'ell?

Amat

L'ha sentit, vostè?

Vergés

L'he sentit y es un home de valer. Me sembla que'l poble no faria malament d'escoltarlo. A casa de la Vila per exemple, ab tots vostès...

Joan

Vol dir?

Vergés

Es una idea meva.

(*Arriba la senyora TRINITAT, tota agitada*).

Trinitat

Es aquí'l Joan... sí, m'ho pensava.

Joan

Què hi ha?

Trinitat

Vinch de casa la Vila buscante. Dispènsin que no hagi donat les bones tardes.

Juliana

Assentis, fassi'l favor

Trinitat

Sí, gracies. Vinch perque s'ha presentat a casa un foraster a demanarte no sé quin permís pera parlar...

Joan

Ab mí?

Trinitat

Sí, ha dit que tornaria.

Joan

A quina hora?

Juliana

No ho ha dit.

Amat

Company, aném a veure a Mossèn Gregori.

Cecilia

Y què li direu a Mossèn Gregori?

Vergés

Es natural... què li direu?

Mossen Gregori

(*Baix a l'entrada*). Ave María Puríssima!

Juliana

El senyor Rector!

Trinitat

Y jo no l'he vist...

Amat

Ja ho deu saber.

Joan

Segurament.

(*Tots van a rebrel a l'escala*).

Vergés

(*Aprofitant el moment*). Cecilia!... Oh! que estava inquiet!

Cecilia

Quí es aquest home? Vostè ho sab?

Vergés

(*Donantli una targeta*). Tingui, Cecilia, per vostè.

Cecilia

(*Rapit, havent llegit el nom*). Oh! Ell! El cor m'ho ha dit. Me vol ajudar, Vergés?

Vergés

Per vostè tot.

Cecilia

Li ha parlat de mí?

Vergés

No més m'ha dit: coneix vostè una Cecilia Amat? Y m'ha donat la targeta. Quí es?

Cecilia

Un amich meu... calli!

(*En mitg de tots que'l festejen, apareix MOSSÈN GREGORI. Es home de mitja edat*).

Mossen

Estich cansat.

Juliana

(*Acostantli una cadira*). Assentis.

Mossen

Gracies, fills meus.

Cecilia

(*Que está separada d'ells, diu a VERGÉS*). No vacili, Vergés. (*VERGÉS sembla duptar*). Si no té coratge deixim, covart!

(*Desapareix, dissimuladament. Els altres distrets ab MOSSEN GREGORI no se'n donen compte. VERGÉS la segueix poch decidit*).

Mossen

Tot ho sé. Ja m'han portat la mala nova.

Joan

Què'n pensa, Mossèn Gregori?

Trinitat

No es res de bò, veritat?

Mossen

Deixeume respirar, espereu... (*Una pausa. Tots se'l miren ab gran anhel y ell continua*): Ha arribat un vent tempestuós!

Joan

Y què hem de fer?

Amat

Senyalins un camí.

Mossen

Deu ens illumini a tots. Després d'un acte tant hermós com el d'aquesta tarda vé'l dimoni a semblar les seves tempestats.

Amat

Donchs, quína mena d'home es aquest?

Mossen

Algun revolucionari terrible; un d'aquests sembradors de discordies que tant abunden per les ciutats...

Joan

Jo estich torbat, no sé qué fer.

Amat

Lo que'ns aconselli'l senyor Rector.

Juliana

Voleu dir que es un enemich tant fort?

Mossen

El mal y l'idea del mal sempre són forts enemichs.

Trinitat

Es cert.

Mossen

Ell, per sos mals fins, tocará la part més flaca del poble. Us parlará de l'utilitat, de la cullita, de la riquesa, del benestar, y lo que busca es treure la fè dels vostres cors. Aquests homes són com les males herbes dels vostres camps. D'allá hont s'arrapen ne xuclen la vida. Són uns enviats de Satán!

Trinitat

Què hi venen a fer aquí dalt!

Mossen

Devegades són explotadors astuts y egoistes. Voldrien aixecar fàbriques al lloch de les iglesies y aspiren ambiciosos a ferse amos del món ab el seu diner.

Juliana

Oh, l'ambició boja!

Mossen

O bé són anarquistes folls que fan el mal pel mal. Això es lo més possible. S'escampen pel món a predicar maldats...

Joan

No crech que aquest home sigui d'aquests.

Trinitat

No ho podem dir.

Joan

Sentimlo primer ... no us sembla?

Juliana

No us fiheu de la gent estranya que us vulgui portar el benestar a casa..... senyal que busca el seu...

Mossen

Desconfieu de tot lo que no porti la marca del Senyor.

Amat

Què'ns aconsella, vostè?

Mossen

Jo tinch entera confiança ab el meu poble, però no m'atreviré a deixarhi predicar certes idees. No's pot creure massa en la bondat de ningú... no us ofengueu. Què diríau d'un pagès que per que té un camp de bon blat permet que un altre li sembli de males llevors?

Joan

Així vostè tem molt.

Mossen

Sí que temo. Se diu que'l vent porta certes malalties de l'una encontrada a l'altra. La paraula es com el vent que porta'l mal y la febra de les ciutats perdudes al cor sá de la montanya.

Amat

Sí, com més va més gros veig el perill.

Joan

Me sembla que de res ne feu una montanya.

Juliana

Jo penso: y'ls bons, donchs... els forts, els fidels, per què hi seriem al món?

Mossen

Això es consolador.

Trinitat

Cregui que les dònes no flaquejarem.

Mossen

Quan les sento parlar així me fan un gran bé. Veig que'l regne del Senyor s'aguantaría més fort

y segur si totes les dònes fossin com vostès. El meu ministeri meteix, què seria sense la dòna?

Amat

Mossèn Gregori, no'ns espantem, sigui'l nostre capitá.

Mossen

Demanaré noves forces al Senyor. (*Una pausa.* *MOSSÈN GREGORI medita un segon*). Una idea! En casos semblants s'ha de tenir diplomacia. Aneu, busqueu aquest home y de part meva convideulo cordialment a venir a l'Abadía.

(*Tots queden sorpresos*).

Amat

Vol dir?

Joan

Sí, molt ben pensat.

Juliana

No ho trobo prudent.

Mossen

Ab sò de pau se vencen els més grans enemichs. Dieuli que vingui a casa meva, que'l senyor Rector li vol parlar y que s'interessa per ell...

Joan

Ab molt de gust li diré.

Mossen

Sempre l'Iglesia per medi de la dolcesa y la mansuetut ha triomfat de tot. Després no val res

esser bò si no s'es una mica astut. Aneu. Compliu bé l'encárrech.

Joan

Y si no vol venir a l'Abadía?

Amat

Aleshores, si convé, per privarlo de parlar se l'agafa.

Joan

No's va tant depressa sense motius.

Amat

Ab la lley a la má sempre's troben motius quan se vol condemnar a un home.

Joan

No deixa de ser una cosa molt delicada...
(*Desapareixen*).

Mossen

Que la Verge dels Gorchs us guihi. (*S'alsa, se passeja un instant, y continua*). Ah, senyores! Per primera vegada sona a n'aquest poble el crit de guerra!

Juliana

Ens defensarem.

Trinitat

Si no ho fan els homes, ho farem nosaltres, les dònnes.

Mossen

Les dònnes! Sempre he tingut tota la confiança ab elles. Les dònnes!... Son les columnes del temple del Senyor!

Juliana

Ah! Mossèn Gregori!... no pas jo...

Mossen

Per què ho diu?

Trinitat

Per la seva filla, probablement...

Mossen

Ah!... això...

Juliana

Quína pena, Deu meu!...

Mossen

Sobre aquest punt ja li he dit altres vegades que pot tenir la consciència tranquil·la.

Juliana

Es igual... sofreixo molt per ella, Mossèn Gregori... Es cert que estich més tranquil·la que avans. Però'l cor sofreix molt, el cor d'una mare. Veu? ara fa un instant ha desaparegut... Ahont es? Segurament en busca d'aquest home, ab el Mestre...

Trinitat

Es cert, tot d'un cop no l'hem vista més...

Juliana

Jo sí... he vist com fugia... No he volgut dir res per son pare. Un día, ell no s'aguantará... Oh, Jesús!...

Trinitat

No perdi la confiança. La seva filla canviarà...

Juliana

No... sòrt d'això, després de tot. Tinch esperança que la Verge obrará un miracle. No sé per què no, veritat? No n'ha fet d'altres? Tinch aquesta esperança... li tocará al cor, un día...

Mossen

Què es dolsa aquesta paraula: esperança! Aquesta mel cristiana no s'ha d'allunyar may del nostre cor!

Trinitat

Llum pels ofoscats! Camí pels esgarriats!

Mossen

Oh, sí! Aquesta es la paraula! Llum pels ofoscats, Senyor! Vostès també ho han estat d'ofoscats y quí sab si per medi de la seva filla se'ls envía la llum?

Juliana

(*Ab angoixa*). Què vol dir?

Mossen

Quí sab si això no es més que un petit cástich?

Juliana

Un cástich! Pera mi? En què puch haver ofès al Senyor, pobra de mi?

Mossen

Sovint se l'ofen sense tenir l'intenció d'ofendrel; se l'ofen creyent anar pel bon camí, quasi sempre que seguim lo que se'n sol dir impulsos y desitjos naturals.

Juliana

Mossèn Gregori... expliquis més clarament!
No'm fàssi sofrir! En què he pecat jo?

Mossen

Ha pecat d'ambiciosa.

Trinitat

Això es cert.

Juliana

Vostès me confónen.

Mossen

Ha volgut que la seva filla, costés lo que costés, sobressortís per demunt de totes les noyes del poble. Se'ls va dir que la noya tenia talent y vostè y'l seu marit se'n han sentit tant orgullosos que ja no han vist res més...

Juliana

Y aixó es un gran pecat per uns pares?

Mossen

Això precisament, no. Però vostès varen enviar la seva filla a la gran ciutat, lluny de les seves mirades...

Juliana

La vam enviar a cá la seva tía.

Mossen

No hi fa res. La tía passava moltes hores que no la veyà. No sabia quina mena d'amigues tenia, no vigilava les seves lectures... La seva filla fins va arribar a publicar algun escrit en un periòdich

no gayre com cal. Y això durant l'edat més crítica, el mellor temps de l'educació moral, quan el cor y la inteligencia s'obren pel mal o pel bé... (*Pausa breu*). Deixar una filla lliure, abandonada a sí mateixa en una gran ciutat... ho comprèn?... (*JULIANA, apesurada, ab el cap baix, no respon*). L'haguesin enviada a una pensió de religioses hont algú hauria cuydat amorosament de la seva ánima...

Juliana

Comprenc la meva falta. Si vostè hagués sigut aquí!... Ah! Deu meu!

Mossen

No he dit això per espantarla sinó pera fer llum... Vostè no deixi de confiar en la Verge...

Trinitat

May de la vida!

Mossen

Estigui tranquila, Pensi que si ella no vol emprendre'l bon camí, no será perque li hagin mancat bons exemples dels seus pares.

Trinitat

Això no.

(*JULIANA está abatuda ab el cap baix*).

Mossen

Y a la hora suprema que la justicia de Deu se decideixi per tota una eternitat, quan el món tremolará en sos fonaments y'ls ulls dels pecadors plorarán fel y sang, ella sola será la única responsable de les seves accions davant del Gran Jutge!

Juliana

(*Horroritzada, en plor, cau de genolls als peus de MOSSEN GREGORI, cridant*). Gran Deu! Deu de misericordia! Perdó! Pietat per la meva filla!

Amat

(*Que entra de sobte ab el gest y la mirada violenta*). No hi ha pietat! No hi ha perdó!

Juliana

(*Sense esma d'alsarse*). Oh!... Amat! Què hi ha?

Mossen

Alsis, senyora, calmis! Jo no volia disgustarla així...

Juliana

(*Alsantse y acostantse al seu marit*). Què hi ha? No'm callis res! T'ha donat un altre disgust la nostra filla?

Amat

Sí... ara fòra perdó! Fòra pietat! May més!

Juliana

Pere!...

Mossen

(*A l'AMAT*). Calleu.

Trinitat

(*Agafant pel bras a JULIANA*). Anem a dins, senyora...

Amat

No! Sápigues que tot el poble'n va plè! La cara'm cau de vergonya! Al mitg de la plassa, de-

vant de tot el poble, ella l'ha abraçat y besat...

Mossen

Oh!... es monstruós!...

(*AMAT abaixa la cara*).

Juliana

Filla indigne! Escandalosa!

Mossen

No li havíeu d'haver dit.

Trinitat

No, ben cert.

Juliana

(*Anantsen plorant*). Deixeume amagar! No soch digne jo... no!... Jo soch la culpable!... Oh!... Deixeume amagar.

(*Desapareix*).

Amat

Aquests sofriments de sa mare els hi faré pagar!... Oh, Deu!...

Mossen

Calmeuvos, Amat. La Verge farà un miracle. Li tocará al cor, se tornarà bona y la perdonará...

Amat

Jo no, donchs!

Trinitat

Jesús Deu meu! No digueu això!... Me'n vaig ab ella... No digueu això, Pere...

(*Desapareix*).

Amat

Jo, no, may més !

Mossen

(*Horroritzat*). Pere, diheu un gran pecat!...

Amat

(*Anant amunt y avall, violent*). May més! May més!

Mossen

(*Alsant els brassos*). Llum pels ofoscats, Senyor!

ACTE SEGON

Un gran pati a l'ayre lliure, als darreres de la casa que habita el pastor ROMANILL. Té al fons una gran porta feixuga, ab portella, que dóna al carrer. A la dreta el mur vell y assalinat kont creixen les morelles y altres herbes de paret. A la part alta, d'entre les pedres, broten els tanys luxurians d'una figuera borda. A l'esquerra la casa. Fins al primer pis es més sortida que'l reste. Hi ha un terrat ab barana rústica d'obra. Sota la volta del terrat, en primer terme, un portal en forma d'arcada que es el pas de la casa al pati. En segon y tercer terme dues portes ab reixats de fusta que son les dels corrals de les ovelles. Entre una y altra porta, vora la paret, un llimoner molt vell, de fulles esgroguehides.

Mitja tarda. Se senten belar les ovelles a fóra que acaben de sortir. El pati y'l carrer encara están plens de polsaguera. La porta del fons tota oberta, vejentse clarament les cases del devant. Pati y carrer tenen la llum d'una tarda nuvolosa d'istiu.

ROMANILL que es un home alt y ben fet, s'está gallardament plantat al mitg del carrer. Porta una brusa curta y va tot afeytat. Dins del corral una ovel·la bela planyivolament.

Romanill

(*Al rebadá, que no's veu*). El temps no está mas-
sa sègur. Pòrtales no més fins al coll del Calvari.
(*Cullint una pedra y tirantla contra una ovella res-
segada*). Ruix-que!.. Au, tu, gandula!..

Una dòna

(*Que surt a la finestra de la casa del devant*). Y
ara! Que no les treyeu vos, avuy, pastor?

Romanill

No... altra feyna tenim.

La dòna

Donchs què es cert lo que's diu?

Romanill

Sí, adeusiau, bona dòna!
(*Entra y tanca la porta deixant la portella mitg
oberta*).

La dòna

Deu us castigará!

Romanill

No hi ha perill!

La dòna

Renegat!

Romanill

Au, al diable!

Braulia

(*Que es una dòna petiteta, sortint del corral, ab
un calderó a la mà*).

Vols dir que plourá, Romanill?

Romanill

No ho voldria pas, avuy. Aquests de les pre-garies dirien que la seva Verge ha fet un nou miracle...

Braulia

Oh!... No ho diguis fòra de casa això...

Romanill

Bah! Per lo que m'ha de donar la gent d'aquest poble!...

Braulia

Te compromets massa, avuy.

Romanill

Què'm fa?

(*Se sent belar l'ovella malalta dins del corral*).

Braulia

Què'n farem d'aquesta bestiola?

Romanill

No's curará pas.

Braulia

Donchs que esperes?

Romanill

Demá treuré'l remat cap al tossal, jo meteix l'espanaré y la vendrem.

(*Per la portella entra BARTOMEU, un home de mitja edat, ni pagès ni menestral. Porta una gran barba y riu sempre francament. Calsa espadenyes. Té'l cabell llarch y rutllat que li surt pels voltants de la gorra*).

Bartomeu

Salut, Romanill, ab la teva dòna. Encara no es aquí, ell?

Romanill

No vas poch depressa, tu!

Bartomeu

Els apressats fan la feyna.

Braulia

Fins a les quatre o quarts de cinch, no hi compteu.

Bartomeu

Son les quatre tocases.

Romanill

Què's diu pel poble?

Bartomeu

(*Rient*). Pel poble? Sembla estrany que ho preguntis! En aquest poble no's diu may res... ningú pensa, ni parla, ni fa res...

Braulia

Me sembla que no vindrà ningú.

Bartomeu

Ben poch.

Romanill

Sempre hi ha curiosos.

Bartomeu

Ja está tot preparat. No l'han volgut deixar parlar a la plassa perque sería facil que la gent s'hi deixés caure...

Braulia

Ni en cap cafè tampoch...

Romanill

Mellor! Així, el que vingui aquí serà vist de tothom... Que se'l pugui senyalar ab el dit... No volem vergonyosos!...

Bartomeu

Tot se va tramar ahir vespre a l'Abadía. S'ha passat de casa en casa un avís del Rector...

Braulia

A tu te'n farán una de grossa, Romanill!

Romanill

Bah! Què'm poden fer a mi? Soch independent. Tinch l'amo a ciutat y del meu coll... Quan els homes són tant lliures com jo...

Bartomeu

Rient). Més ho soch jo que no tinch amo...

Romanill

No es cert... ets més esclau perquè no tens diners... Te creus ser amo de tu meteix?... está bé... però si tu no vals res... de que ets amo?

Bartomeu

Y qui t'ho ha dit que jo no valch res?

Romanill

L'home val per lo que té... m'ho desfarás, això?

Bartomeu

Me'n fum! Visch content...

Romanill

També hi visch jo... Però creume, Bartomeu, en aquest món la qüestió no es no tenir amo, sinó tenir diners...

Bartomeu

(*Rient*). Desenganyat! Tu no has de viure com jo, ni jo com tu!... Cada home té'l camí senyalat, per més que fassi... Tu havies de ser pastor... jo aucell de bosch!... Si no visch aquí viuré en un altre lloch. Pelat vaig venir a la vida, pelat me'n aniré. Tot el món m'es patria!

Romanill

Com a mi!

Bartomeu

(*Rient*). Una altra cosa... L'home que té una idea y no la defensa què es?

Romanill

No es res... no es home.

Bartomeu

Donchs jo soch un home. Per les meves idees no estich bé en lloch.

Braulia

Mal fet.

Bartomeu

Però hi ha un consol: els homes com jo no's moren may de fam...

Braulia

Per què?

Bartomeu

(*Rient molt*). Perque ja s'han fet tant amichs ab ella que si bé'ls apreta no'ls escanya...

(*BRAULIA's dirigeix a la casa rient y's troba ab el MANSO, home de mitja edat, ros, joyós, a qui la beguda ha envellit y degenerat. Vesteix tot de vellut, molt folgadament. Porta bigoti*).

Braulia

Y ara! Hont va aquest carlinot?

Manso

(*Alegrement*). Ey! Ey!... Que no hi puch ser, jo?

Romanill

No t'hi comptavem pas.

Manso

Per què?

Bartomeu

El Manso es amich meu y allá hont jo faig un ell sempre fa dos...

Manso

Cert, tant al cafè com a la taverna, tant si's beu blanch com si's beu negre...

Romanill

Ben respost!

Braulia

Però no sou carlí, vos?

Manso

Què té que veure?

Romanill

Tu dirás.

Manso

Home, soch carlí?... segons com s'enten això. Partidari de Don Carles sí que ho soch... de frares y capellans, no...

Romanill

Don Carles be'ls defensa'ls capellans!

Manso

Que defensi lo que li doni la gana, ell!

Bartomeu

Home, ja t'ho he dit altres vegades... això no está bé... si no pots veure als capellans feste republicá com jo y'l Romanill!...

Manso

Això may! M'ofens. A câl Manso sempre s'ha sigut carlí! El meu pare va fer les dues guerres... jo soch carlí, el meu fill també ho será...

Bartomeu

No ho pots dir lo que será'l teu fill.

Eraulia

(*Rient y desapareixent per l'arcada*). Es facil que no sigui ningú, com tu meteix.

Manso

(*A Romanill*). Ningú! M'estimo tant com un altre. Per què m'ho ha dit això la teva dòna?

Romanill

Déixala estar.

Manso

Escolteu: aleshores de la burla de la campana nova que va sortir de la taverna del Motxo, quí va

ser el més atrevit? Y per Carnaval, quí va cantar les sàtires?...jo. Sempre he hagut de ser l'amo de la gresca, jo...

Bartomeu

L'amo de la gresca, es cert... Veus?... aquí no's tracta de fer gresca. Es una cosa molt sèria...

Manso

Sèria?... malament!...

Bartomeu

Vaja, home!

Manso

(*A n'en Bartomeu*). Tu ets republicá, jo carlí... Tu ets honrat, jo també...

Romanill

Es cert...

Manso

Donchs què vols més? Jo'm sé guanyar la vida... tu no. Jo bech quan vull, fumo bons cigarros... per què m'has d'envejar, tu?

Bartomeu

No t'envejo pas...

Manso

Home! Quí diu tu, diu un altre... (*Treyentse dos cigarros grossos de la butxaca*). Teniu, fumeu! A la meva salut!

(*Per la portella apareix el SENYOR VICENS, el veterinari del poble, vell, moreno, de pell apergamina da y ab un bigoti caigut, blanch-groch com el seu cabell. Vesteix un trajo molt vell. Porta ulleres verdes. Té la veu molt cascada. A l'entrar se planta y mira al seu voltant*).

Vicens

Pastor!...

Bartomeu

El menescal!... no podia mancar.

Romanill

Entreu, senyor Vicens. Ja ho veyeu, encara no hi ha ningú.

Vicens

(*Ab pena*). Això estava mirant... ningú!

Bartomeu

Si tots fossin com vostè...

Vicens

Jo, pobre de mi! Què he estat jo? Un poca cosa! Y ho comprench, els homes d'ara valen ben poch... ben poch... Tot es fals!...

Manso

(*Ab petulancia*). No, senyor.

Vicens

Tu meteix, no ets carlí? Donchs què hi vens a fer aquí?... Espiar?

Manso

Vostè es honrat, jo també...

Vicens

Jo he sigut ab els Cantonals a Cartagena... Ton pare ha fet les dues campanyes ab els facciosos... Bah!... No vulguis comparar!

Manso

(*Allargantli un cigarro*). No hi fa res, fumi!

Vicens

No.

Manso

Fumi, home!

Vicens

Gracies, no fumo ni bech.

Manso

Ja's dóna per la pell?

Vicens

A veure si vius tants anys com jo, Manso!

Manso

Ni ganes, per viure com vostè...

Romanill

Calla, tu. El senyor Vicens es un sabi... ha estudiat molt...

Manso

Y què té més?

Romanill

Sab lo que tu no sabs...

Bartomeu

No més dels llibres que té te podríes comprar un tros de terra.

Manso

Els llibres! Puf!., Més m'estimo això!

(*Alsant el bras com qui beu*).

Vicens

Pobre home!

Romanill

Què't darà això? Mentres que'ls llibres...

Manso

Això?... beus y't passen moltes coses... t'alegres... Ab els llibres, al revés, te capfiques...

Vicens

Deixemlo dir, no es ningú.

Manso

Y vostè què es?

Vicens

Com!

Manso

Què es? De quin partit? May ens ho ha dit.

Vicens

Jo no soch de cap partit.

Manso

Diuhen que es ateu... Me vol explicar ben bé què vol dir ateu?

Vicens

(*Mitg rient*). Calla, molècula refractaria!

Manso

Què vol dir això?

Romanill

Es un cau de rahons. Deixeulo estar.

Vicens

L'home no cal que ho digui ab paraules lo que es. Tant se valdria que'ns possessim un cartellet a l'esquena. El qui'm coneix y'm veu ha de saber qui soch, si no es cego... No m'amago de res...

Manso

Y jo? Bech quant tinch set...

Vicens

Tu sabs llegir, no es cert, Romanill?

Romanill

Sí, senyor, una mica.

Vicens

(A BARTOMEU). Y tu?

Bartomeu

No, senyor. Tot el meu coneixement es natural.
No he anat may a estudi.

Vicens

Llástima! Quan me mori te deixaré'ls meus
llibres, Romanill. Ets un cap clar.

Romanill

Un té la seva mica de lletra.

Manso

A mi déixim els diners, senyor Vicens.

Vicens

Els liquidaríes aviat!

Bartomeu

Diners! Oh!... Si vol deixar diners pensi ab
aquest pobre juheu errant!

(*Per la portella entran JOAN y l'AMAT*).

Joan

(*De la porta estant*). Se pot passar, Romanill?

Romanill

Endavant tothom. Aquí no barrem els passos
a ningú.

(*Els dos avancen retrets*).

Amat

Bones tardes a tots!

Joan

Deu vos guardi de mal!

Romanill

Salut!

Joan

Us venim a parlar, Romanill.

Romanill

Bé prou que m'ho penso.

Amat

Que no podriem enrahonar... ab vos tot sol?

Romanill

Tot lo que m'heu de dir ho poden sentir aquests.

Joan

Donchs, sí. Ja heu reflexionat bé lo que aneu a fer, Romanill?

Romanill

Sí.

Joan

Nosaltres voldríem evitar un conflicte. Ab rahó o sense rahó'l poble s'ha alarmat contra aquest home y...

Amat

(*Acabant la frase*). Us podria anar malament, tant an ell com a vos...

Romanill

Me veniu a menassar?

Joan

No, home.

Amat

Sabem que aquest home no vé aquí ab bones intencions...

Vicens

Quí ho ha dit això? Farsants! Vosaltres meiteixos no ho creyeu!

Manso

Tot això ha sortit de l'Abadía! Aquell casal rònech governa'l poble, y la majordona també, je, je!...

Amat

Hem vingut pera parlar ab el pastor y no ab vosaltres!

Romanill

Son els meus companys y poden pendre part en la conversa. Y quí no li agradi...

Joan

No us enfadeu.

Amat

Sembla estrany, Romanill, que us volgheu convertir en abrigall d'aquestes coses! Un home com vos, tant respectat! Tants anys que sou al poble y se us estima!...

Romanill

Jo ho crech. Encara una ovella de les meves no salta del camí a brostar un miserable cep ja'm doblegueu ab una multa... jo ho crech si se m'estima!

Bartomeu

No'l poden veure perque no va a missa! ...

Joan

No es cert, se fa complir la llei a tots per un igual.

Vicens

La feu tant ample y tant estreta com voleu la llei.

Manso

Justa! La llei! Una corda per escanyar als que no tenen...

Amat

No, la llei está molt ben feta. Ens fa a tots iguals.

Joan

Deixem estar la llei. Lo que vos feu, Romanill, no es prudent...

Amat

No. No sabeu, pastor, que ningú va contra les obres de Deu sense que tart o d'hora'n sofreixi el gran cástich?

Romanill

Bé, acabem, què voleu ab tot això?

Amat

Que us hi penseu molt avans d'acullir y protegir aquest home.

Romanill

Gracies pel consell.

Manso

Molt bé.

Joan

Sou a casa vostra y no us podem privar les vostres accions.

Bartomeu

Sort d'això!

Amat

No es que tinguem por... però voldríem evitar un desordre.

Vicens

Si vosaltres no'l moveu!...

Amat

Aquí no hi vindrà ningú, fòra quatre perdularis, quatre culs de taverna...

Manso

Ho diheu per mi, això?

Amat

No... y dispenseu. No hi vindrà ningú, però'l Joan y jo sí que hi vindrem, a saber lo que's diu... a vetllar, com pertoca a les autoritats...

Romanill

Aquí hi pot venir tothom... tot el poble.

Joan

El poble no hi ha de fer res aquí.

Amat

Y si aquest home vé a aconsellar males idees, a portar la guerra y'l desordre, se'l traurá del poble com a un apestat...

Joan

Com a un apestat!

Amat

Se l'apedragará com a heretge y fins que sigui fòra del nostre terme no s'aplicarán les ires...

Romanill

Això es venir a menassar!

Amat

No es que nosaltres ni'l senyor Rector ho volem. Però'l poble, creyeume, no's podrà contenir...

Joan

Voldríem que li diguéssiu tot això... que sàpi-ga per endavant lo que li pot passar.

Romanill

Està molt bé. Per aquest viatge no necessitaveu alforges. Anèusen tranquils, senyors.

Joan

Sí, anem. No se'ns vol escoltar.

Amat

Per fi, aconselleuli que si s'estima la pell val més que ho deixi correr. El nostre poble no està per jochs...

Joan

Anem! Anem!

Amat

Sí, val més.

Romanill

Salut!

Bartomeu

Y bon viatge!

(*Se'n van descontents pel fons*).

Manso

(*Fentlos ganyotes y gestes obscens*). Les autoritats... Quí son? Dos banyuts!...

Bartomeu

Autoritats de palla!

Manso

Jo'ls hauria dit... banyuts!... No sabeu manar...
Sou uns...

Vicens

Estúpits! No mereixen altre nom. L'Amat té una filla que es un tresor. Hi hauria pares que ab una noya com ella...

Romanill

La fan sofrir molt. Se'n anirà de casa y no'ls tornarà més. Ens ho ha dit a la dòna y a mi...

(*Se sent remor de gent al carrer. Per la portella entran alguns homes, altres guayten y passen*).

Bartomeu

Ja n'hi há que venen.

Romanill

Potser es ell.

Bartomeu

(*Que ha anat cap a la portella a guaytar*). Sí, ell!

(*Tots corren cap al carrer. El FORASTER entra. Es un home alt y gallard. Barba y cabells rossos. Ulls blaus y dolços. Vesteix americana y pantalons blancs. Barret de feltre clar. Darrera d'ell entran molts curiosos*).

Foraster

(*A l'entrar, ab un gest franch, com si'ls abressés a tots*). Salut, amichs! (*Tots saluden cadahú a la seva manera*). Què?... No hi ha més gent?

Romanill

No, senyor.

Bartomeu

No vindrà ningú.

Vicens

No senyor, no vindrán.

Foraster

Jo bé ho espero.

Romanill

No tingui massa esperansa.

Foraster

No?... No valdria la pena de viure.

Romanill

Vull dir, jo...

Foraster

Sí, pastor, sí. Anirán venint. Pot tardar, però a la fi el poble vindrà ab nosaltres.

Vicens

No tingui tanta fe.

Foraster

Que no'n tenia vostè a la meva edat?

Vicens

Oh!... Hi havia uns altres homes aleshores!

Foraster

Els meteixos de sempre. Y la senyoreta Amat, diguin, l'ha vista algú?

Romanill

No.

Foraster

Es estrany! (*Veyent alguns homes que entren y no gosen a avansar*). Veniu, acosteuvos, tots som uns aquí. (*S'acosten vergonyosos y desconfiats. N'hi ha que saluden de paraula, altres ab el cap, altres de*

cap manera; alguns se treuen la gorra), Oh!.. Poseu vos la gorra, poseu vos! Val més una bona paraula que no aquesta acció humiliant!

Una veu

Si no'n tenim de paraules!

Una altra

Venim a escoltar!

Manso

Poseu vos la gorra que no som a missa!

Foraster

(*A ROMANILL*). Digueu: parlavem de la senyoreta Amat, què'n sabeu?

(*Se sent un gran brugit de gent al carrer. Se veuen passar homes, dones y criatures*).

Romanill

Què passa allà fòra?

Bartomeu

Gent que vé.

Vicens

Deu venir el batlle...

Foraster

Sentiu el brugit? Tot el poble vé.

Bartomeu

(*Que ha anat a guaytar al carrer*). El batlle ab tot el poble!

Manso

(*Cridant*). Oh! l'autoritat! Pas! Feu lloch!

Vicens

Calla, tu!

Foraster

El mestre ens ha abandonat... Y la senyoreta Amat, ningú l'ha vista?

Vicens

Es capás d'haver fet una brutalitat aquell bi-liós del seu pare.

Foraster

Oh! Vol dir? (*Comensen a entrar molts homes per la portella*). Ja es aquí tot el poble! Serenitat!

Manso

Jo vull parlar.

Romanill

Vina aquí, tu! Si mous brega't treuré!

Manso

Y quí ets tu?

Romanill

Soch a casa meva!

(*Una onada de gent se precipita a la porta fentla brandar. Penosament, a empentes, passen per la portella cridant. Hi ha gent de totes edats, sexes y estaments. En mitg del brugit se sent la veu de l'AMAT cridant: Pas a l'autoritat! Se fa ab pena un buyt y passen el batlle ab la vara, l'AMAT, dos o tres homes més de l'Ajuntament, el guarda-termes ab l'arma, l'agutzil y altres. Darrera d'ells passa el Mestre y una altra onada de gent*).

Foraster

Romanill... feu el favor. Obriu la porta gran, que'ls del carrer també hi siguin.

Romanill

Ja vaig.

Amat

No cal, no call!

Veus y crits

Sí! Sí! Sí!

Romanill

(*Veyentse apurat entre la gent*). Pas! Feu el favor, si us plau! Vós, vaja, home!... Ajúdam, Bartomeu!

(*BARTOMEU hi va. VERGÉS que tímidament s acosta al FORASTER, li parla ab precaució*).

Vergés

Dispensi. No he pogut venir més aviat.

Foraster

Es igual.

Vergés

No. Oh, com me dalia! No ser lliure com vostè! Estich a les seves ordres, però...

Foraster

Y la senyoreta Amat?... Digui... me creya que vindria ab vostè! Veu què es hermós? Tot el poble es aquí!... No'n sab res d'ella?

Vergés

No...potser el seu pare l'ha retinguda a casa... Quí sab?

Bartomeu

(*Al mitg del portal ab la porta tota oberta*). Victoria! Gent de les cases, sortiu! Tot está obert de bat a bat!...

(*Se veu el carrer ple de gent. Les finestres de les cases igualment. El FORASTER y'ls seus son dessota el llimoner. Les autoritats al costat oposat, contra*

el mur. VERGÉS ni ab els uns ni ab els altres. Un grupu d'homes ab garrots, ab ayre hòstil, campa vora la darrera porta del corral. Una gran impaciencia se marca en tots els rostres).

Braulia

Romanill, tinch una por!

Romanill

Y ara! De què has de tenir por?

Braulia

Hi ha gent de tanta mena! Algú's pot ficar per allà dins!

Romanill

Vés a tancar la porta!

(*BRAULIA se'n va cap a l'arcada. Hi ha un mormol general d'impaciencia*).

Foraster

Silenci! Ordre! Espero que'l senyor batlle...

Joan

(*Emfàticament*). El senyor batlle li ha de fer una pregunta avans de tot.

Foraster

Pregunti.

Joan

Vol pau o guerra, vostè?

Foraster

Per pau he vingut y se m'ha fet la guerra.

Amat

Això no es cert. Ahir se'l va convidar a anar a l'Abadía... per què no hi ha anat.?

Foraster

Hauria estat inútil. Desseguida vaig saber les intencions de tots vostès. Ademés el meu intent era parlar a tot el poble y no a dos o tres senyors ab les seves mires particulars...

Joan

Les nostres mires són les de tot el poble.

Manso

Mentida!

Una veu

Calleu, vos!

Una altra

Què vol aquest mona?

Joan

Silenci tothom.

(*Després d'un mormol general, se fa un moment de silenci*).

Amat

Donchs, no. Vostè no ha provat pas que vol gués pau.

Foraster

Repeteixo que he vingut per pau.

Joan

Pot parlar. Expliqui'l seu pensament sense recels. Solament no toqui certes idees, ni la religió, ni la propietat, ni digui res contra les nostres costums y creencies. Mentres compleixi això me té a les seves ordres... y'l poble se l'escoltará ab gust...

Una veu

Diu que vé a parlar de l'aigua...

Altra

Aigua! Deu ens en dó! Si no vé d'ell!...

Altra

Tot això son eleccions, política, farsa...

Altra

Però si ja vam votar pel Maig!...

Romanill

(*Dirigintse a la multitud*). Ara demanem a tothom silenci! No voldria que dins de casa meva s'insultés a ningú. Quí no estigui d'acord ab lo que's digui que se'n vagi a fòra...

Joan

Això darrer ja es de massa!

Romanill

Per què?

Bartomeu

No siguem tant delicats!

Vergés

(*Ab veu tímida*). Molta prudencia tots! Es pel vostre bé... que se us vé a parlar... pel vostre bé...

Una veu

(*D'una finestra*). Que cridi més!

Una altra

No se'l sent del coll de la camisa!

Vicens

(*Indignat*). Es el mestre dels vostres fills el qui us parla!... Respecte!

Una veu

No'ls hi ensenya res!...

(*Protestes y crits*).

Vergés

Es brutal y estúpit el poble! Aneu, treballeu per ell!...

Una veu

Senyor Mestre, si algú li ha trencat el respecte, perdónil... no sab lo que fa.

Vergés

No... solament sigueu més atents. No teniu instrucció, es cert, però què costa d'escoltar y callar?

Una veu

Res.

Vergés

Veyeu aquest desconegut qui us vé a parlar? Es un inginyer, que al seu saber, hi ajunta la molta experiència dels seus viatges per la Fransa, l'Alemanya, el Nort d'Europa... (*Silenci general, espectació gran. — Ab veu més forta y gest més desinvolt*). Viatjant ha vist molt de dolor fill de la miseria, y la miseria filla molt sovint del poch enginy o poch esforços de l'home en aprofitar les forces que li brinda la Natura-lesa. Ha vist que en els pahissos que s'han sabut llibertar d'inútils preocupacions pera donarse ab ardenta fè al treball, la riquesa y l'alegría hi abundaven, realsant la vida. Aleshores s'ha recordat de la miseria que assòta aquestes terres y'l seu cor s'ha omplert de pena per vosaltres. Ha pensat ab la secada que tants anys se us emporta la cullita y'l seu saber y la seva expe-

riencia li han donat una confiança que vosaltres no podíau ni pressentir. La Naturalesa, aquesta mare que a voltes sembla que'ns tracti ab desamor, té'ls seus secrets que no més els homes escullits descobreixen en profit dels altres. Ell ha descobert el secret d'unes aigües subterrànies al peu d'aquestes montanyes. Feya temps que rodava per aquestes terres estudiant y observant silenciosament. Per fi l'èxit ha coronat els seus esforços y us vé a oferir pròdigament la seva obra. Escolteu bé lo que us dirá: lo que vosaltres creyau que eren aigües encantades, mortes al fons dels gorchs, son aigües vives que a la vostra voluntat baixarán a regar de nova vida'ls vostres camps. Crech que'l poble se l'ha d'escoltar ab atenció y no deixar perdre esterilment la seva idea, aquesta idea que posada a la práctica pels vostres brassos, us portará, oh! habitants d'aquest poble!... la riquesa, el benestar y la llibertat!

(*Alguns aplaudeixen fortament, altres desconfiats fan burles. S'origina un cert desordre. Mormol general*).

Una veu

D'hont sortirá l'aigua?

Altra

Això son falornies!

Altra

Anys endarrera'l jayo Rafi ja ho deya això...

Altra

Teníal llibre dels bruixots y podí saber tots els secrets de la terra...

Altra

Quí hi creu avuy en bruixots?

Altra

Jo.

Vergés

(*Que s'ha acostat al FORASTER*). Ja li vaig prometre...

Foraster

(*Efusivament*). Oh! Gracies!

Vergés

Es tot lo que podia fer. No m'exigeixi res més... no'm puch comprometre...

Foraster

Gracies. Ha fet molt. Ha disposat el poble en favor meu. No esperava tant...

(*Mentrestant continua la conversa y brugit general*).

Joan

Aquest mestre!... quí'l fa enredar?

Amat

No't fassi por... es un fresseta!

Una veu

Vaja, que parli ell!...

Vicens

Y escolteu ben atents! Proveu que no sou pas selvatges!

Una veu

(*Lluny*). Que cridi forsa!

Altra veu

(*Imitant el tò de quan se fa marxar un ase*).
Oix... que! Arri!...

Romanill

Quí es aquest imbècil?

Veus

Fòra! Fòra!

Vergés

(*Aprofitant el mormol de la gent diu al batlle y a l'AMAT*). M'he escusat tant com he pogut...

Amat

No'ns ha d'explicar res a nosaltres...

Joan

Me sembla que hi ha posat un entusiasme inútil...

Vergés

Oh!... no. Per quedar bé...

Foraster

Amichs, us demano silenci... (*Se dirigeix al poble molt serenament*). Es cert que'm podia adreçar als quatre o cinch forts propietaris del poble... y al senyor Rector, però he preferit dirigirme a tots, en un lloch públich. S'ha escampat la veu de que jo venia aquí a atacar la religió y la propietat, les vostres costums o creencies. No, sería molt petita aleshores la meva missió, molt pobra. El meu intent no es aquest, encara que molt podria dir contestant a la guerra que se m'ha fet. Podria dir que es ignoscent, avuy día, intentar cap bé pel poble sense atacar directe y fortament aquestes dues forses: propietat y religió... al menys en la forma vergonyosa y estúpida que imperen avuy.

Joan

Senyor, se li prega que retiri aquestes paraules.

Foraster

No cal, això es dit de pas.

Amat

Se li prohibeix atacar la religió...

Una veu de vell

No!... Que no'ns toqui la religió!

Veus

No! No! No!...

Altra veu

Pobres de nosaltres!

Foraster

Esteu tranquils! No vinch a parlarvos d'idees, sinó de fets, de coses positives y reals, pel vostre bé!

Una veu

Y per què'l voleu el nostre bé? Què espereu de nosaltres?

Foraster

No espero res, egoísta! Si tots fossin com vos, aquí meteix acabava...

Amat

Donchs, son molts els que pregunten això...

Una veu

Estem acostumats a pagar tant car el bé que se'ns fa!

Joan

Prou. No destorbeu més. Parli, senyor.

Foraster

Us he dit que no venia a parlar d'idees... y es cert. De totes maneres, creyeume, no's pot posar remey a molts mals ni's pot fer triomfar la rahó, sense destruhir avans certes idees ...

Joan

Quines idees?

Amat

Això! Que parli clar!

Foraster

Jo voldria que tot lo que dich fos clar per vosaltres com la llum del gran dia... Hi ha idees y sentiments arrelats al nostre cor, heretats dels nostres pares, que per nosaltres són la pura veritat, la suprema rahó y únich sentit de la vida. Y no obstant, aquestes idees y sentiments que guien totes les nostres accions poden ser falses...

Amat

El poble no l'enten, però jo veig les seves intencions. Sabeu lo que vol dir ab aquestes paraules? Que les nostres creencies, el nostre miracle de la Verge, tot es fals y mentida pura...

Veus

Sí! Sí!

Altres

No! No es això!

Una veu

Nc pot anar!... Prou!

Altra veu

Oh!... fòra!...

Amat

No podem tolerar una paraula més! Oh...! poble!...

Joan

No siguis violent, Pere... Deixa dir.

Amat

Ajúdam, tu! De què't serveix l'autoritat?

Foraster

M'atribuïu paraules que no he dit. Está bé. Deixeume parlar... tot just he comensat.

Veus

(*Entre'l grupu enemich*). Prou! — Ja'n tenim! prou!...—Fòra d'aquí!...—Lluny del nostre poble!...

Altres veus

(*No tant intenses*). No! No! — Que parli!... — Calleu!

(*Crits y protestes en favor y en contra del FORASTER*).

Vicens

Escolteu, gripaus, que es pel vostre bé!

Veus

Fòra'l menescal!... — Vell brut!... — Vell vert!..

Altres veus

Fòra l'heretge! — Fòra! — Guerra!

Joan

Quí ho atura, això? Pere, tu ets responsable...

Amat

Está bé, 'n responch!

Joan

No es just!...

Amat

La qüestió no está en ser just, sinó en vencer.

Foraster

(*Al ROMANILL*). No hi ha medi possible! Es un poble selvatge, aquest?

Romanill

No! Ja ho veurá! (*Ab gest alt y noble, un xich brutal, imposant, se dirigeix a la multitud avansant alguns passos*). A fòra quí no estigui content! A fòra dich!... Lluny el quí cridi! Soch a casa meva y no hi ha autoritat ni res que hi valgui!... De què serveix l'autoritat aquí?

Manso

Autoritat de palla!

Romanill

Si la forsa es la sola autoritat, quí vulgui res que surti! (*S'imposa y tothom calla*). Gripaus! Covarts!... que tireu el verí per darrera! Cuchs! de la terra que us afarteu de treballar y us moriu de gana! Taups vergonyosos!... miserables!...

Joan

Romanill, vos meteix heu dit que a casa vostra no s'havía d'insultar a ningú...

Romanill

Quí son els primers?

Braulia

Romanill, no't comprometis...

Romanill

S'ha acabat. (*Al FORASTER*). Parli vosté, ara.

Joan

Calma tothom! Deixeu dir. Després parlaré jo...

Amat

(*Baix*). Tu, no. Enviem a buscar el senyor Rector...

Joan

Fés lo que vulguis!

Amat

Valdrán més dues paraules d'ell...

Un de l'Ajuntament

No vindrá...

Amat

Sí que vindrá. Aneuhi vos meteix y digueuli que jo li prego... que es per la salvació del poble...
(*L'home se'n va. Segueixen els mormols apagats*).

Foraster

Escolteu, tingueu paciència. No'm feu la contra avans de parlar. Procuraré ser ben clar. Jo coneixia el vostre país y les vostres necessitats, sabia que molts anys la secada us feya perdre les cullites... Però la secada, que per vosaltres es un càstich de Deu, una venjansa del cel... obeheix a causes naturals y sols per medis naturals heu de buscar el remey. Aquí teniu una creencia, una llegenda religiosa que pesa sobre vosaltres com una llosa de sepulcre. No vinch jo a criticar la vostra manera de veure y de sentir les coses sinó a obrir-vos els ulls a la realitat... Aquesta fè cega ab el miracle de les aigües, us priva de vèurela com jo la realitat...

Amat

Poble, no te l'escoltis més!

Una veu

Deixeulo parlar!

Romanill

Costi lo que costi parlará! Mentres sigui dintre les quatre parets de casa meva parlará!...

Joan

Això es dir massa!

Romanill

Ni que no més se quedin tres persones a escoltarlo!

Foraster

Sí, vinch a fer una obra bona y cap poder m'aturará. Deixo de costat les vostres creencies. Escolteu: no molt lluny d'aquí teniu uns gorchs que vosaltres anomeneu gorchs de la Verge...

Joan

Son els gorchs sagrats, miraculosos!

Amat

Son les aigües de la Verge que curen els malalts.

Una veu

No'ns toqueu els gorchs de la Verge!

Una veu de vell

No! no'ns toqueu la Verge!

Romanill

Deixeu parlar!

Joan

Parli! Què opina vostè d'aquests gorchs?

Foraster

Que si feu a n'aquell indret els treballs necessaris, trobareu una gran vena d'aigua que us portará la riquesa, la vida als vostres camps... (*Espectació general*). Ab no gran esforços us en podeu assegurar... estich segú del resultat!

Una veu

De què tindrem aigua?

Foraster

No ho dubteu.

Altra veu

Molta?

Foraster

Sí, molta.

Altra veu

Es molt aventurar això!

Altra veu

Què es minayre vostè?

Foraster

Sí, encara que no'm guanyi la vida ab els meus brassos. Els meus pares eren uns rics propietaris de mines y jo vaig passar moltes hores de la meva infantesa en les entranyes de la terra. El goig mellor per mi, més que tots els jochs d'infant, era la voluptuositat dels misteris que ella'm revelava. De jovenet, al meteix temps que'm dedicava a l'estudi y al treball de l'intel·ligencia, el meu pare'm va ensenyar a descobrir els secrets de la naturalesa. No hi ha res més hermós al món que les relacions de l'home ab la natura. La terra es per l'home com l'home es per la terra, y tots els somnis d'una altra vida jo'ls maleheixo si m'han d'allunyar d'ella.

Ella's dóna com una enamorada a l'home que la sab comprendre y estimar y obre els seus ulls, ses entranyes pròdigues de preciosos metalls y d'aigües tant riques com els metalls. Ab amor y treball, amichs, la terra se'ns fa nostra, y per això, aquí com en altres parts, m'ha mostrat els seus secrets que son la riquesa de l'home. Aquella aigua dels gorchs, com se pot creure de cop, no neix de les filtracions de la serra de Rocalva. La serra es erma, de roca viva, hont no hi arrenen més que magres herbes... y además no hi plou, com vosaltres sabeu. Y no obstant, a baix al peu, teniu aquestes hermoses aigües, aigües vives y abundantes que's renoven constantment ...

Amat

No, senyor, dispensi que'l contradigui... les aigües dels gorchs son mortes, aigües encantades com solem dir aquí...

Foraster

Es un error vostre. Cap element de la naturalesa permaneix en eterna quietut!

Amat

Sí, allí s'están les meteixes aigües pels sigles dels sigles!

Una veu

Les aigües benehides per la Verge!

Altra veu

Son miraculoses!

Altra

Han curat molts malalts!

Altra

Han tornat la vista als cegos!

Altra

Y la forsa al pàralítich!

Amat

Y les aigües sagrades s'estarán inmòvils per tota l'eternitat perque Deu ho vol!

Foraster

Es un error, una idea falsa, mantinguda per la llegenda religiosa. Aquelles aigües son vives, abundantes... y se'n tornen estèrilment a les profunditats de la terra perque vosaltres voleu. Van de nou cap a la vena mare, al riu d'aigua que's pert en lo profon. Oh, poble!... abandona la llegenda y entra a la realitat. Doneume la vostra confiansa y de tot lo que us he dit jo'n responch ab la vida!...

(*Mormol general*).

Amat

Silenci! Prou! Ja ho sentiuh, ens venen a destruhir nostres creencies, la fe ab la nostra Patrona, les aigües sagrades dels nostres avis!...

Foraster

Vinch a ensenyarvos d'utilisar els elements que la Naturalesa us ofereix!

Amat

L'utilitat! Ab això se'ns vol enganyar!

Una veu

Y vosaltres que no'ns enganyeu?

Joan

Silenci!

Foraster

Escolteu!... Senyor batlle, déixim exposar, explicar el meu plan ...

Amat

No, Joan!

Una veu de vell

Tenim una cosa mellor que tots els teus plans, la nostra fe!

Amat

Vol la nostra perdició!

Una veu

Escolteulo! Ajudeulo!

Foraster

Si no us lliureu d'aquest fanatisme no us treureu la miseria de demunt vostre!

Amat

Ja s'ha blasfemat prou aquí! No volem forasters, no volem ningú que'ns...

(*La veu de l'AMAT queda ofegada per un mormol general y crits venint del carrer*).

Veus y crits

Oh!... — Ara! — Pas! — Pas! — El senyor Rector!... — Mossen Gregori!...

Amat

El senyor Rector!... Respiro, Joan!

(*MOSSÈN GREGORI penetra entre la multitud molt emocionat*).

Mossèn

Germans meus!

Veus

Visca el senyor Rector!...

Mossèn

(*Que s'ha dirigit cap al lloch de les autoritats*).
He fet el sacrifici de venir però no'm dol...

Amat

(*Anant efusivament, acalorat, cap en ell*). No, senyor Rector. Era necessari... parlils desseguida...

Mossèn

Sí. Acabo de saber que s'han dit veritables monstruositats!... (*Dirigintse a la multitud*). Germans!... Quína necessitat té dels homes el poble que está sota la protecció divina?

(*Espectació general y veus de consentiment*).

Foraster

Vostè, senyor Rector, ha vingut sèns dubte mal aconsellat...

Mossèn

Jo vinch a protestar de les abominacions que s'han dit aquesta tarda...

Foraster

No s'ha dit cap abominació.

Mossèn

No he vingut pera disputar ab vostè, sinó pera parlar al meu poble, al poble fidel al Senyor... Vostè, si'm vol creure, retiris; hi guanyará. Aquesta bona gent comensa per no entendrel... y si l'entengués... què? No'l coneixen, no li tenen cap mena de confiansa. Aquest país sempre ha sigut castigat per la secada. Altres están exposats a les ventades, a les inundacions o als terratrèmols. Y es que l'home no está posat sobre la terra pera trobarhi el benestar.

Foraster

(*Somrient*). Això segons la seva moral!

Mossèn

Li prego que no m'interrompi... després si vol parlar...

Foraster

Está bé, si...

Mossèn

Aquest poble, sempre desgraciat, no ha perdut may la fè, al contrari, la pobresa, l'humilitat, les privacions y l'oblit en que viu, contribuhexen a que sigui més fidel al Senyor. Y es per això que un día, en els temps antichs, allà als gorchs, un pastoret de costums santes que pastorava el seu remat tot fent oració al bon Deu (no era com els pastors d'avuy), va veure una gran resplendor que exía a flor d'aigua del Gorch Major. S'hi acostá sorprès, tremolant devant del misteri y d'en mitj d'aquella flama, resplandenta com l'aurora que s'encengués sobtadament al cor de la nit, exí la Verge dels Gorchs y li parlá ab dolcesa: «Digues als teus germans que m'edifiquin una hermita a la coma dels Gorchs y jo del meu sitial estant vetllaré per ells y'ls ompliré de beneficis mentres no perdin la fè dels seus avis...» Y'l bon pastor avans que la Verge acabés, caigué encogat per tanta llum, corprès pel misteri, tremolant devant de la sobrenatural meravella... Així el trobaren els altres pastors y pagesos a la posta de sol, ab una Verge de pedra al costat que es la Santa Imatge que avuy venerem...

(*Un mormol general puja a ofegar les paraules del RECTOR. Alguns alcen el cap, altres extenen les mans*).

Una veu

Plou!

Altres veus

Plou!... Plou! Plou!...

(*Una alegria folla, quasi infantivola s'apodera de la multitut. Cauhen algunes gotes*).

Una veu

(*Del carrer, ab tota la forsa dels seus pulmons*).
Aigua!

Altra veu

(*D'una finestra*). Aigua!...

Varies veus

Aiguaaaa! Aiguaaaa!...

Joan

Oh, Amat! Mossèn Gregori... què fem?...

Amat

(*Ab un crit*). Un miracle!

Mossèn

Oh, poble!... Novament el miracle!... Germans!
Ja veyeu l'aigua del bon Deu que s'acosta!... Tots els bons, tots els fidels, de genolls davant del miracle!...

(*Tot el poble s'agenolla, la gent dels balcones y finestres també. El FORASTER y'ls seus se quedan drets. El MANSO s'agenolla*).

Foraster

Mentida! No sigueu cegos! L'home, si vol conservar la seva dignitat no s'ha de fanatitzar! Qui no té fe ab sí meteix per demunt de tot, no es home.

(*La multitut s'alsa valenta, cridant menassadora*).

Veus

Fòra heretges!..... — Fòra renegats! — Fòra l'enemich!

Joan

Què fem Mossèn Gregori?

Mossèn

Tinch por... no sé...

Amat

No us espanteu! Deixeu fer justícia!

Joan

Què vols dir?

(*La multitud s'esvalota. Crits y desordre*).

Vicens

Poble fanátich! Remat d'esclaus!

Veus

Fòra! Guerra! Fòra!

Foraster

No sabeu que ha passat el temps de la llegenda, dels miracles, de lo sobrenatural?...

Veus y crits

Fòra! Guerra! Mori! Prou! Mori!...

Foraster

Es una idea falsa, una mentida que porteu en la vostra sanch a través de les generacions...

Una veu

Calla!

Altra veu

No't volem sentir!

Altra

No t'entenem!

Mossèn

Posi, posi ordre, senyor batlle...

Joan

Com? Pobre de mi? Això vostè... he perdut l'autoritat y no m'escoltarán...

Mossèn

(*Al poble*). Prou cridar, germans! Calma! Ordre! Sigueu prudents... escolteu. (*Se fa un moment de silenci*). Aquest home ha sigut vensut y's retirarà si jo li prego... Fugirá del poble...

Romanill

Com! Es a casa meva! Fòra! Fòra tothom primer que ell!

Braulia

No, Romanill! Fés fugir aquest home!

Foraster

Ja me'n vaig.

Bartomeu

Això no!

Vicens

No! En tot cas pugeu a dalt, a câ'l Romanill!

Romanill

(*Prenentlo*). Anem! Y no's dongui per vensut!

Foraster

No! Gracies de tot Romanill, y als vostres amichs també. Me'n torno a la ciutat... al meu camp de lluyta!

Veus

Fòra! — Ja es hora!... — Fòra d'aquí! — Embaucador! — Xerraire!

Una veu

Covart!

Foraster

No! Escolta poble! M'havía errat! Les teves aigües, es cert, son mortes, encantades pels sigles dels sigles...

Veus

Calla, heretge!... — Guerra!... — Pedra!...
(*Alguns agafen pedres disposats a tirarles*).

Romanill

Si's tira una pedra engego'l revolver, toqui a qui toqui!...

Vicens

Selvatges!

Mossèn

Calma, poble! Vostè retiris! Y tots vosaltres també! Sentiu la remor? Es la pluja que vé! Plourá molt perque Deu ho vol... y nosaltres agrahts entonarem un *Te-Deum!* Aneu tots a casa vostra!

Veus

No — No!... — Que fugi!... — El volem fòra!...

Foraster

Espereuvos... Sou tots aigües mortes, aigües encantades per tota l'eternitat!... Aquí us deixo!

(*La gent se tira a sobre d'ell, Ell fuig. Els seus volen aturarlo. La multitud corre darrera d'ell cridant*).

Veus

Mori!... — Guerra!... — Fòra l'heretge!...

Mossèn

Amat! Joan! Anem a posar ordre al poble! El matarán! (*Se senten crits espantosos. La major part*)

de la gent corre cap al carrer). Gent cristiana! Fidedels meus! Deixeu-lo estar! Compadiu-lo que es un esgarriat! No li feu mal que es una vida del Senyor!

Una veu

(*De fòra*). O del dimoni!

Mossèn

Anem! Vosaltres a posar pau! Jo me'n vaig a fer tocar el *Te-Deum* per haver salvat aquest gran perill... y per la pluja que ja vé...

(*Desapareix*).

Joan

Anem! Oh... pau! Quí la posa la pau!

Amat

Deixa estar! Que's fassi justícia

(*Desapareixen. La gent abandona el pati. Gran remor de pluja*).

Veus

La pluja! La pluja!

Altres veus

Aigua!... La pluja!

(*La veu de l'AMAT, lluny*). El sentiú venir el nostre Deu?

Veus

Sí! Sí!

Una veu

Aiguaaaaa!

Veus

(*Al lluny*) Justícia!... — Justícia... — Guerra a l'heretge!

(*El pati poch a poch ha quedat desert. Els bramuls de la gentada se senten furiosos al lluny. Esclata la*

pluja sorollosament. A les finestres surten alguns curiosos guardantse de l'aigua).

Una dòna

(*A la finestra*). Què deu passar allà baix?

Una altra

Sentiu quina cridoría?

La primera

Ey!... Mireu!... La filla de l'Amat tota sagno-sa!... Senyoreta Cecilia!... Hont va? Hont va?

Cecilia

(*De fòra estant, sense esser vista*). Calieu, escolteu...

(*CECILIA apareix al carrer, devant de la porta, els cabells desfets, la cara ab sanch*).

Dòna primera

Ahont va? Pugi a casa!... Què té a la cara? Oh!... pugil!... no's mulli aquí!...

Cecilia

No!... què ha passat? Ahont es ell?

Vergés

(*Que l'ha sentit surt de sota l'arcada, hont s'havia amagat*). Cecilia! Vinguí! No's mulli aquí! Oh! está desgraciada! Què té? Ahont era?

Cecilia

Ahont es ell?

Vergés

No ho sé. El poble se li ha girat en contra. Crèguim. Es impossible lluytar!... No són els homes els enemichs, no son ells els forts... sinó là llegenda!

Cecilia

Però ell... hont es!

Dòna primera

Miri, senyoreta. Ara'l passen per l'Arrabal...
Tot el poble contra ell!

Cecilia

Y ningú'l defensa... Covarts!...
(*Se'n va corrent*).

Dòna segona

Prou que'l defensen!

Vergés

No'ls atura l'aigua ni res! Selvatges!

La dòna

Y ahont va aquesta noya?

Vergés

Cert. Hont va? Què vol fer?
(*Se senten les ovelles planyivolament que tornen*).

La dòna

El rebadá!... Oh! pobres ovelles! Que mullades!

Vergés

Que selvatges els uns y els altres!
(*Grans bels de les ovelles que comensen a entrar*).

El rabadá

(*Apareixent al portal entre les primeres ovelles y cridant al mestre*). Ey!... Aparteuvos d'aquí al mitg si us plau, que feu por a les ovelles... Ruix-que!... Au! Ruix-que!... Que ha passat, mestressa, que criden tant, allà baix?

(*Al lluny se sent udolar el poble y va plovent*).

ACTE TERCER

La meteixa habitació del primer acte. Comensa a fosquejar. Pel balcó obert penetra'l baf de la terra mullada.

JULIANA, sola, està assentada davant del balcó, ab el cap baix, escoltant el brugit de la pluja.

Juliana

Ah! Deu meu! Com plou!

(Gran pausa. Surt del fons l'AMAT ab un vestit diferent del que duya al segon acte y que s'acaba de posar).

Amat

(Abatut). Ara tinch fret...

Juliana

Jo també. Vols que tanqui'l balcó?

Amat

(Una pausa). No.

Juliana

(Sospirant). Ah! Deu meu!

Amat

No! No cal que'ns fem retrets l'un a l'altre. No hem sabut pujar la nostra filla...

Juliana

No me'n parlis més!

Amat

No puch pensar en altra cosa! Oh!... es massa gros... Oh!...

(*Una pausa. Abaixa'l cap*).

Juliana

Calla y no't desesperis... oblida. Ja hem fet el pensament que no tenim filla... així...

Amat

Tu meteixa dius això... y no es cert... no estás tranquila... te'n fás més que jo...

Juliana

De cop sí, m'han pegat una punyalada al pit... aquí al cor...

Amat

(*Una pausa*). Quí no la creya segura allà dins?

Juliana

No hi pensis.

Amat

Veus?... jo hauría pogut agafarla pels cabells y arrocegarla fins aquí. Això havia d'haver fet un pare. Dins de les entranyes m'hi cremava no sé què de dolent... y selvatge. Però Mossèn Gregori se m'ha emportat... Mellor!

Juliana

Sí, mellor.

Amat

Y ara'm sab greu d'una part... no l'havía d'haver cregut a Mossèn Gregori...

Juliana

Oh!... perquè?

Amat

Ara la tindriem aquí, devant nostre, cridant, rabiant...

Juliana

No diguis això!

Amat

Humiliada, vensuda, com pertoca a una filla. Mentres que ara som nosaltres els vensuts...

Juliana

No's pot ser violent. Si no l'haguéssis tancada potser no hauria passat res d'això.

Amat

Pitjor. S'hauria dit que jo consentia ab ella.

Juliana

Quí sab?

Amat

Ara, el meu nom no'n sofreix tant. Tothom se n'escruixeix... saltar per aquella finestra!...

Juliana

Se podia fer molt mal.

Amat

Se podia badar el cap. Potser li hauria valgut més.

Juliana

Oh!... Calla! Deu te podria castigar! (*Una pausa. AMAT está ab el cap baix. JULIANA continua ab veu planyívola, plena d'inquietut*). Potser se n'ha fet y tot de mal. No coixejava pas? No tenia pas sang a la cara o a les mans, la pobra?

Amat

La pobra!... dius, encara?... (*Una pausa breu. Cambiant de tò*). Sí... d'un poch lluny m'ha semblat vèureli la cara ab sang... ara que ho dius...

Juliana

Y no has fet res? No li has preguntat res?... Y per què no m'ho deyes? (*AMAT no respon. Ella continua a punt de plorar*). Per què no la portaves, sense enfadarthi, amoixantla, entre'ls teus brassos?...

Amat

(*Feréstech*). Els meus brassos?... Hum!
(*Una pausa breu*).

Juliana

Hagués estat jo...

Amat

No t'espantis!... Mala herba...

Juliana

(*Ofesa*). Ets massa rancuniós, Pere. D'una filla's perdona tot.

Amat

(*Ab rabia*). Perdonar! Ja ho veurás quan torni!

Juliana

Y si no tornava?

Amat

Ahont anirà?

Juliana

Devegades...

Amat

Prou que tornarà! Y aleshores la tindré aquí, fermada com un gos! No estudiarà més, farà les feynes de casa, tot lo que ara fas tu...

Juliana

Més mal, més mal! Ella no ha nascut pera fer això...

Amat

Ho farà... per forsa!

Juliana

No, no ho vull, Pere!

Amat

Tíngali compassió! Com ens tracta ella?

Juliana

Malament, sí... Però no parlis de lo que hem de fer... espera. No veig res clar, ara. Esperem. Quí sab lo que pot passar? La qüestió es que la meva filla torni bona...

Amat

Sí, sí, que torni! Jo li faré la justícia.

Juliana

Calla! No'm torturis més!

Amat

Les teves ploralles de mare serán en va...

Juliana

No es això lo que m'havies dit. Hem quedat que no fariem res contra ella. Tu meteix ho has dit: «sofrirem resignats lo que Deu ens envihi...»

Amat

Es cert que ho he dit...

Juliana

Y ara ja parles de ferte tu meteix la justícia?... Quina justícia podem fer nosaltres? No hi ha a dalt el bon Deu que farà justícia per tots? Si ho arribéssis a entendre com jo això, tindries la consciència tranquila...

Amat

No tot s'acaba ab la consciència...

Juliana

Es cert, hi ha el nostre cor de pares...

Amat

Y l'amor propi y moltes altres coses... Un pare no vol may que's pugui suposar que'ls seus fills se burlen d'ell...

(*Una pausa breu*).

Juliana

Veus, Pere?... així com ja tenim l'aigua del bon Deu... un altre día la nostra filla...

Amat

Què?

Juliana

No's pot negar que això es un miracle. El cel estava ras, sense un petit núvol...

Amat

(*Per sí*). Sí... un miracle.

Juliana

Douchs qui ha fet aquest també pot fer el de la nostra filla.

Amat

Som en uns temps que es molt possible que un pare no arribi a governar una filla... Avans no pas-sava això. Me poguéssis dir qui'ls ha portat aquests temps... Per què han vingut? Y per què nosaltres hem de ser els castigats?

Juliana

L'instrucció... el saber massa... es un perill! Ja tenien rahó'ls vells!

Amat

Y encara venen aquests a predicar! Jo'ls treuria a tots del món! Sabis?... No'ls necessitem per res. Tot es mentida! Hum... Me'n vaig a veure quin temps fa...

Juliana

No, deixa estar. Sembla que para...

Amat

Vull veure si'l persegueixen encara camí avall...

Juliana

Vés..., Jo no tinch esma de pujar.

Amat

Encara no toquen al *Te-Deum*? Es extrany...
(*Desapareix per la porta petita del fons. Una pausa. JULIANA acota'l cap contra son pit y sospira. Se senten passos a l'entrada*).

Juliana

(*Esforsantse en fer la veu serena*). Quí hi ha?

Trinitat

(*A l'escala*). Una servidora.

Juliana

(*Anantla a rebre*). Ah! Es vostè, senyora!

Trinitat

(*Apareix ab un paraigües a la mà que'l deixa. Abrassa a JULIANA*). Ja sabia en quin estat l'havía de trobar. No plori... Aconsólis!... He vingut a fer lo que pugui per vostè...

Juliana

Gracies.

Trinitat

Sí, m'ho afigurava... Hauría vingut més aviat...

Juliana

Ah! Deu meu! Una filla única!

Trinitat

Sí, es trist... però s'ha d'asserenar. Escolti, recordis de les paraules que ahir li va dir el senyor rector: vostè pot tenir la consciencia tranquila...

Juliana

Y no li tinch... ho sento.

Trinitat

Y'l seu marit hont es?

Juliana

Es a dalt, a veure lo que passa.

Trinitat

El Joan encara no ha vingut a casa.

Juliana

Deurà venir aquí.

Trinitat

Segur. Hi ha hagut un gran desordre. Han tirat dos trets... diu que no han fet mal a ningú... sab qu'ls ha tirat?

Juliana

El pastor.

Trinitat

Es un mal esperit. Tot plegat no sería res sense'l disgust que'is ha donat la seva filla... El seu pare com deu estar!...

Juliana

Faig tot lo possible per calmarlo. Aparento serenitat y tinch un clau al cor que'm mata... me mata!
(*Se sent petar la pluja furiosament.*)

Trinitat

Sent? (*Una pausa*). Jo si que he fet just! Al sortir de casa semblava que parés.

Veü

(*Del carrer, que crida fortament*). Aiguaaaa!...

Trinitat

Ja l'anyoravem aquest temps!... Benehida sigui l'aigua del Senyor!

Juliana

Sí... benehida!

Trinitat

Ara vostè no perdi la confiança... Fassin quedar la noya entre vostès y no l'envihin més a la ciutat de perdició ...

Juliana

(*Que s'ha alsat a guaytar al balcó*). No, may més!... si hi som a temps!

Veü

(*Del carrer*). Aiguaaaa!...

Trinitat

Que contenta está la gent!

Juliana

(*Per sí*). Ahont deu ser? Què deu fer? Ab aquesta pluja!... Ah!... la pobra filla meval... Quí li ha girat el cap?

Trinitat

Un mal esperit que la governa!

Juliana

Y ha sentit dir a algú si s'ha fet mal? A son pare li ha semblat que tenia sang...

Amat

(*Apareixent*). Està molt emplujat!... y no's veu ningú enloch... ni se sent res...

Juliana

Res?... ningú?...

Amat

No més que la remor de la pluja per tot.

Trinitat

Sembla que'ls camps se posarán bé.

Amat

Sí... si plogués així tota la nit. Y'l Joan hont es?

Trinitat

Encara no ha vingut a casa.

Juliana

Vindrà aquí així que pugui.

Amat

El Joan no té autoritat... no es bò per batlle... Si no soch jo passava un desordre...

Trinitat

No... es massa bon home.

Amat

Se pot ser bò y saber manar. Jo'm penso que no soch pas dolent...

Mossen

(*A l'escala*). Deu gracies!

Juliana

(*Ab veu planyívola*). A Deu siguin dades!.,

Amat

(*Anantlo a rebrer*). Mossèn Gregori ab aquest temps!...

Mossen

(*Entrant ab un paraigües regalimant de la pluja*). Bones tardes, germans! Oh, l'hermosa pluja del cell!

Trinitat

Y s'atreveix ab aquesta pluja?...

Mossen

M'agrada rabejarme ab aquesta aigua com si fó : una benedicció del Senyor!...

Amat

Quí ho havia de dir aquest dematí?

Mossen

Quan Deu vol tot cambia'l seu curs, tant la vida dels homes com la naturalesa. Ah!... l'esperava aquest resultat! En tota la nit passada no he dormit pregant al bon Deu...

(*JULIANA sanglota baix ofegant un plor*).

Trinitat

Senyora...

Amat

Juliana, per què fas això?

Mossen

Encara no está més tranquila aquesta bona senyora?

Juliana

Oh! no!... No puch!...

Mossen

No s'espanti. Quan la seva filla s'haurà esgarriat prou, Deu la cridarà al bon camí. Quí sab aleshores si com Sant Pau...

Amat

Mossèn Gregori, no n'hi parlem més... Tot es inútil...

Juliana

(*Alsantse pera anarsen*). Deixintme estar sola ab la meva pena, ab la meva vergonya...

Trinitat

No, no, de cap manera!...

Amat

No vull que t'estiguis sola!

Mossen

La soletat es mala concellera en aquets casos. Escolti: A saber si la Verge ha fet aquest miracle tant manifest pera tocar al cor de la seva filla?

Amat

No té cor.

Juliana

Cert, no.

Mossen

Una llum del cel penetrará al seu esperit. Compendrá que les nostres febleses no poden res

contra la suprema voluntat. Y aleshores vindrà'l repenediment...

Juliana

O el càstich...

Mossen

Deu dona temps al pecador de repenedirse...

Trinitat

Hi ha moments que penso que la Cecilia tornarà plorant y demanantvos perdó, reconciliada ab Deu. Que seria hermós! Y an aquest foraster el veig sense trobar soplug en lloch, sense que ningú li doni aculliment, sense pà ni llum, corrent tres dies y tres nits sota'l mal temps...

Mossen

No, la nostra bondat ha d'arribar fins a perdonar els nostres enemichs...

Amat

No val res ser tant bondadós quan hi ha tanta gent dolenta... me sembla que es un pecat!...

Mossen

Amat, vos no sou un perfecte cristià. No sabeu ofegar les petites rancunies del vostre cor... Així, si la vostra filla tornés demanantvos perdó, reconciliada ab Deu... què fariau?

Amat

(*Brusch*). No ho sé.

Mossen

Aquesta resposta, no més, ja es un gran pecat. Mireu que us dich reconciliada ab Deu!...

Amat

(*Feréstech*). Ja ho he sentit, sí!

Mossen

Què fariau?

Juliana

Perdonaríes, no es cert?

Trinitat

Perdonaria, sí!

Amat

He dit que may més... y may més!

Mossen

(*Ofès*). Aneu! Vosaltres no sou cristians! No estimeu al Senyor! Aneu a missa, cumpliu ab els preceptes de l'Iglesia, teniu una idea de Deu... però Deu no es dins del vostre cor!...

Juliana

Oh, Deu meu!

Trinitat

(*Sorpresa*). Calleu! Sento algú!...

Amat

Quí hi ha?

Joan

(*De l'escala*). Jo.

Trinitat

Ah!... Ja es hora!...

(*Entra JOAN mullat y de mal humor*).

Joan

Vinch de casa hont he anat pera mudarme y no trobanti ningú...

Trinitat

Tardaves tant que me'n he vingut aquí creyent que hi series...

Joan

Anem! Estich tot moll!

Mossen

Espereuvos, conteunos lo que hi ha de nou.

Joan

No hi ha hagut manera d'aturar al poble...

Amat

Sempre darrera d'ell!... Oh!... el poble tenia rahó d'estar indignat...

Mossen

Potser se n'ha fet massa el poble.

Joan

Sí, se n'han fet massa. Era una pluja de pedres camí avall... S'havía d'haver fet els possibles pera contenirlos...

Mossen

Es cert...

Joan

Ningú m'ha ajudat... jo prou feya, però què es un home sol? Per què no ha fet tocar al *Te-Deum*, vostè? Era la sola manera d'aturar el poble...

Mossen

He donat l'ordre al campaner. No sé perquè no ha tocat... No pot tardar ...

Joan

Ara ja es tart.

Amat

Tart?

Trinitat

Per què dius això?

Mossen

Escolti: li han fet mal?... Ha passat alguna desgracia?

Joan

No ho sé... però no estich tranquil...

Juliana

Y la nostra filla? L'heu vista?

Joan

Sí, l'he vista entre la gent.

Amat

No li has dit res?

Joan

No.

Juliana

Tenia sang a la cara... ho heu vist?

Joan

No, no he vist res.

Mossen

Per què ho pregunta senyora?

Juliana

Tinch por que no s'hagi fet mal...

Joan

Quin desordre! Ha anat tot malament! Tu tens una gran part de culpa, Amat.

Mossen

No, podíia passar d'altra manera.

Juliana

Heu vist si ella'l seguía avall?

Joan

La vostra filla?... No ho sé. (*Pausa breu*). Anem. Me vull mudar! Vinch xop fins a la pell. Anem, que me'n vull tornar avall...

Trinitat

A què fer?

Joan

A saber lo que passa.

Amat

Deixa estar, que s'arreglin!... Ja'l tenim fòra...

Mossen

Es estrany que'l campaner no toqui...

Amat

(*Guaytant al balcó*). Ja calma la pluja.

Joan

(*Ab malhumor*). Y si no ha estat res!.. Dos ploviscons... y fòral..

Mossen

Escolteu, Joan. Voleu dir que no heu salvat la cullita ab aquesta aigua?

Joan

(*Ab fermesa*). No, senyor.

(*Se sent la campana tocar al «Te-Deum»*).

Mossen

Teniu! Ja estich tranquil! Anemhi tots a donar gracies. Vos, Joan...

Joan

No, per l'aigua no val la pena...

Trinitat

Què dius, Joan?

Juliana

Be plourá més...

Amat

Els núvols s'agombolen a llevant...

Joan

Sí, sembla que de sobte tot se'n hagi d'anar ab aigua... y després...

Mossen

Demá plourá tot el dia. Mireu el poder de Deu com se manifesta dominantho tot. Observeu que ni un sol llamp ha brillat en tota la tarda, ni una

ratxada de vent malastruch, sinó que la pluja ha caigut suau, com un dó del cel. Ah!... no es tempestat lo que Deu ens envía, sinó pluja benèfica que ha de retornar els nostres camps...

Trinitat

Es cert...

Mossen

Una nova primavera apareixerá...

Joan

No, senyor... tot es mort... sembrats, cullites de tota mena... Se salvarán els arbres y gracias...

Amat

Potser la cullita y tot.

Joan

(*Ab fermesa*). Perquè parlar de la cullita si tothom sab que es perduda?

Mossen

Ara lo principal es saber que Deu no'ns oblida...

Joan

(*Ab duresa*). Fa tres anys seguits que perdem la cullita, senyor Rector!...

Mossen

Si'ns aferrem no més als bens de la terra...

Joan

Y què'ns queda a nosaltres, els homes, fòra d'això?...

Trinitat

Joan! Per Deu!

Amat

Amich, amich!...

Mossen

Escolteu Joan: us creyeu que en tots els cors no hi batega una queixa com en el vostre? Us creyeu que la llaga del dolor no es universal? Ditxós qui alsa els ulls al cel per oblidar les miseries de la terra!

(JOAN no contesta pensatiu).

Juliana

No us podeu queixar... mireunos a nosaltres...

Mossen

Y vosaltres, si mireu endarrera, ne trobareu de més desconsolats... Això es la vida...

Joan

Malehida la vida, donchs!...

(Tots queden silenciosos, estranyats de l'actitut de JOAN. Ell meteix se queda pensatiu, dret davant del balcó).

Mossen

La vida no es una cosa nostra. Així, no hem d'estarne orgullosos, ni l'hem de malehir... Es una creu que l'hem de portar ab resignació serena.

Trinitat

Joan! Per què dius aquestes coses?

Mossen

(Observantlo fundament). No hi ha res més horrible que'l dubte! Ab el cor nèt de dubtes se pot viure ditxós en mitg de la més gran pobresa!

Trinitat

Per què ha anat a venir aquell mal home?
(JOAN, *cavilós*, *surt al balcó*. TRINITAT *el segueix y continua*). Què tens, Joan? May t'havía vist així?

Mossen

Deixeulo. Van a fer el segon toch. Comenseu-
vos a preparar per anar a l'iglesia y jo'm cuydaré
d'ell...

Joan

No... es inútil ja. Què'm vol dir, Mossèn Gre-
gori?.... Es inútil!.... Fa un instant m'he donat
compte...

Mossen

Aquest foraster us ha torbat el pensament... ho
veig. En mal hora ha vingut...

Joan

Ens hem portat malament, molt malament tots
junts, Senyor Rector...

Mossen

Per què diheu això?

Joan

Ho sento. No es just... no está bé lo que s'ha
fet ab aquest home...

Trinitat

Que has perdut l'enteniment, Joan?

Amat

No't coneix, amich.

Mossen

Ni jo tampoch.

Joan

No'm coneixeu? ja pot ser... però sento... no'm sabré explicar... aquest home tenia rahó!...

Juliana

Jesús! Y com us torneu, Joan!

Joan

Jo ho havia pensat lo que'ns ha vingut a dir aquest home... un medi positiu, una cosa real pera combatre la secada...

Mossen

Deu meu!

Joan

Si vol que li sigui franch, senyor Rector...

Mossen

No... no... ni una paraula més, Joan. Ja'ns entenem... Us compadeixo y prou. Les ánimes més pures, els meteixos sants no s'han pogut lliurar del dubte. Es una prova que Deu us envía y de les més crudels... El mellor remey es que no deixeu coneixer a ningú l'estat de la vostra ánima y ofegareu el dubte com una flama que no's deixa respirar...

(*Se sent el segon toch del «Te-Deum»*).

Amat

El segon toch!

Mossen

Sentiu? L'Iglesia'ns crida. Anemhi tots!

Amat

Anem, Joan, que t'acompanyaré.

Mossen

No, vosaltres ja anireu venint. Aquest home me l'emporto jo pel meu compte com un pastor que pren l'ovella malalta...

Joan

No, vaig a mudarme y me'n vaig cap a l'hostal de la carretera, a veure lo que ha sigut del foraster. Fins que sápiga com está aquest home no viuré tranquil.

Mossen

Está bé... però vindreu al *Te-Deum*, no es cert? Y cridareu a tot el poble...

Joan

No cridaré a ningú, senyor rector. Les campanes toquen per tothom... Qui vulguí venir vindrá! Anem!

Trinitat

Però, Joan...

Joan

Anem? Estich mullat y porto pressa!
(*Pren l'actitut d'anarsen*).

Mossen

No sabeu quin es el dever vostre com a batlle del poble?

Amat

Presidir el *Te-Deum* al banch de l'Ajuntament...

Trinitat

Aquest es el teu dever y no correr darrera del foraster...

Juliana

Sí, Joan.

Joan

El meu dever es cumplir ab la meva consciencia!...

(*Desapareix*).

Trinitat

(*Seguintlo*). Què té? No sab lo que's diu...

Juliana

Què es estrany!

Amat

Què vol dir això?

Mossen

L'obra dels malvats que comensa a donar el seu fruyt...

Amat

Malehida siga l'hora!...

Mossen

No malehiu... no tingueu por... jo tornaré al remat l'ovella esgarriada...

(*Entra CECILIA mullada, escabellada, brut de fang el vestit, però serena*).

Amat

(*Al vèurela, no poguentse contenir*). Ahont vas? D'hont vens? Fòra! Aquí no es casa teva!

Juliana

Pere, deixa... no cridis...

Mossen

No, no crideu...

Amat

Ahont vas? Parla! Parla!...

Cecilia

Aquí.

Amat

A què fer?

Cecilia

(*Avansant*). A mudarme la roba...

Amat

(*Impedintli'l pas*). Aquí no n'hi tens de roba!
No hi tens res!...

Cecilia

Deixeume estar!... Vull passar! Vinch xopa
d'aigua! Vinch malalta! Deixeume estar!...

Amat

Malalta! Com no vens morta!

Juliana

Pere... deixa estar... Perdona per ara... No
cridis.

Mossen

Sí, perdoneu. Y vostè, Cecilia, recordíssen de
com saben perdonar el bons cristians.

Amat

Perdonar, no! Justicia vull y no perdó!

Juliana

No, miratela com vé... fa por y pietat!... No't commou després de tot? Filla meva perquè has fet això?

Amat

No li preguntis res, no diguis res, tu. Vosaltres, les mares, no teniu autoritat, no us feu respectar, no sabeu pujar els fills...

Juliana

Vet-a-quí lo que sabeu dir, els homes. No sabem pujar els fills! Y vosaltres què feu? Per què hi sou? No us doneu compte que'ls fills costen alguna cosa fins que son grans y us donen un disgust. Després guerra a la mare... oh...! els homes!... tot ho heu fet vosaltres .. la mare...

Amat

Calla! Calla, tu!

Juliana

Us han servit de distracció... no us han costat cap sacrifici... y més tart...

Mossen

Cecilia, vagi al seu quarto y mudis, crèguim a mi. El seu pare la perdonará...

Cecilia

No, trobo interessant lo que acaba de dir la mare... es cert...

Amat

Ho veu? Y vol que la perdoni? No!

Cecilia

Continueu, mare. Canteuli les veritats an aquest home!

Juliana

Filla!

Amat

A qui dius aquest home?

Cecilia

A vos. Us he vist fer actes tant brutals que'm repugna dirvos pare.

Mossen

(*Horroritzat*). Pst!... No ofengui a Deu ofentent a son pare!

Amat

(*Agafantla per l'espalla y donantli brutalment un cop*). No té Deu ni res, aquesta!

Cecilia

(*Desprenentse de son pare*). Es el darrer!

Mossen

(*Agafant a l'AMAT y contenintlo*). Seny! aturevos!... Això es ofendre a Deu també!

Juliana

Filla, perdona. Y tu també, Pere. Mossèn Gregori, no se'n vagi sense posar pau a casa...

Mossen

No me'n vull anar. Amat, deixeu estar la vostra filla, avuy. Y això de pegarli may...

Cecilia

No, may més!

Juliana

Què vols dir, filla?

Amat

Si se'n vol anar, ja pot... ara meteix...

Mossen

Ningú parla d'anarsen. No us precipiteu. Un altre dia, més serè, amonestareu a la vostra filla, li fareu obrir els ulls que ara te tancats... Avuy no, no hi veyeu ni vos ni ella... Y la pobra mare, allà, pateix pèr tots dos... Avuy al *Te-Deum*. Aviat farán el tercer toch y jo no hi puch mancar... ni us vull deixar. Vindreu ab mi.

Amat

Ella y tot!

Juliana

No.

Amat

Per fòrsa. Com a cástich. Que's mudi desseguida.

Mossen

El Senyor no vol ningú per forsa.

Amat

Jo sí!

Mossen

No blasfemeu. Vagi a mudarse, Cecilia. Se quedarà sola a casa. Els seus pares venen ab mi a l'Iglesia, a pregar per vostè...

Amat

No, no prego jo per ella!

Juliana

Pere, acabaho d'una vegada. Anem ab el senyor Rector...

Amat

No vull que's quedi ella sola a casa..... que surtil!... Vull pendre la clau...

Cecilia

Espereuvos, deixeume mudar y la pendreu.

Juliana

Filla! Què vols fer? Quínes intencions portes?

Mossen

No us atormenteu. La vostra filla's quedarà aquí tranquila.

Juliana

Si no l'haguessis tancada no hauría passat res d'això. Ets un caràcter violent, un mal...

Amat

Un mal... què? Calla! No't giris contra mi!

Juliana

Tu li has fet aborrrir aquesta casa!

Amat

(*Menassantla*). Calla! Prou! Les dònnes a la cuyna y no a discutir!

Cecilia

Sí... veyeu?... La mare ja tremóla veyentvos enfadat. En lloch d'inspirar amor feu por... aquesta es l'autoritat dels homes, dins de casa. Però la mare no'm donará la rahó a mi... no pot. L'heu dominada, l'heu reduida a res... Una dòna no es res ab homes com vosaltres... Ens mateu l'ànima sinó ja no'ns voleu, som dolentes...

Juliana

Filla, no'ns diguis aquestes coses... No'ns vinguis a donar llissons... nosaltres...

Cecilia

Vosaltres, tant el pare com vos, me creyeu dolenta. Esteu previnguts contra mi perque vull viure a la meva manera... perque quan veig la rahó la dich. No compreneu que la dòna pugui arribar un dia a ser alguna cosa... Les dònnes sou les primeres en anar contra vosaltres ab la vostra sumissió a pares y marits...

Mossen

Calli, Cecilia, les seves idees son dolentes.

Cecilia

No n'hi ha d'idees dolentes!

Amat

Calla! No repliquis al senyor Rector... Ab mi y la teva mare passi... però què sabs al costat de Mossèn Gregori?

Mossen

(*Ab ironía*). No... la vostra filla sab molt... però molt de dolent.

Juliana

No't fa vergonya això? Hont ho has après?

Amat

Y de què coneixes aquest home? Parla. Es que potser ha estat el teu?...

Juliana

No... Pere! Calla!...

Amat

Per què corries darrera d'ell com una gossa?

Juliana

Això no, Pere! No está bé de dir això a una filla!..

Cecilia

Deixeume parlar!

Mossen

No, com més parreu més us exiteu tots junts. Els uns y els altres us heu de respectar...

Cecilia

Què més vull jo?... el respecte... y trobo la violència. Se'm tanca en clau com una boja... o una fera... Eh! això no es un pare!

Amat

Encara n'he fet poch!

Mossen

Calleu!

Juliana

Y quina culpa hi tinch jo ab això? Y tampoch m'estimes... Jo li he dit: no ho fassis...

Cecilia

Vos, no sou ningú, no sou res... com totes les dònesh!... Treballeu en el vostre recó y prou!... Sofriu, ploureu per les penes de tots y no podeu canviar res... Us heu deixat matar, enterrar per ells... els monstres!...

Mossen

Prou, Cecilia, no digui això que no té sentit.

Amat

A quí diu monstre?

Mossen

A ningú. La dòna, Cecilia, la mare, l'esposa, es feta per l'amor...

Cecilia

Mentida! Pel dolor, pel sacrifici estèril... Del seu cor brolla amor per tot y no més troba autoritat, passió brutal, domini...

Mossen

La religió cristiana, catòlica, ha dignificat la dòna...

Cecilia

No! No!... Som esclaves com sempre! Oh!... No'n parlem més! Tot se revolta dins de mi!...

Juliana

Filla meva! Calla!... Jo estich contenta de plorar... de sofrir ab tal que tu y ell esteu contents...

Cecilia

Y ell com us ho agraeix? És un egoista!...

Mossen

Cecilia, enloch d'esforsarse en calmar el seu pare, l'irrita...

Cecilia

M'es igual. Tinch de dir lo que sento. Feya temps que bullia dins meu!

Amat

(*Ab decisió ferma, esforsantse per contenir sa furia*). Anem Mossèn Gregori! No tindria prou serenitat... No vull... Anem!

Mossen

Això, domineuvos... es la més gran victoria...

Cecilia

Y estimar!... Sí que us estimo, mare. Però no com vosaltres ho enteneu... en el meu amor hi ha odi...

Juliana

Odi!... filla!... odi! Per què?

Cecilia

Contra vos, contra totes les dònnes que no sou res.

Juliana

Som com som, filla meva!

Amat

Déixala estar!

Cecilia

Y elles també me'n tenen a mi d'odi... me troben dolenta!... Les vinch a despertar y no ho volen. Vosaltres meteixos m'estimeu com a filla, de certa manera instintiva... però com a dòna m'odieu!...

Mossen

Quines idees, Cecilia! Me fa compassió!...

Cecilia

A mi'm feu rabia tots! Vostè, el mestre, el pare, l'iglesia, les llegendes, els miracles... la vostra misèria... son les anelles d'una cadena, que'm fa mal y vull rompre!...

Mossen

Amat! Amat! La vostra filla no sab lo que's diu, està folla avuy. Ho comprench; la pluja, el tropell, l'han irritada com al batlle. Anem al *Te-Deum*. Van a fer el tercer toch. (*Agafa a l'AMAT per l'espatlla amparantlo y persuadintlo*). Anem! Avuy es dia de perdó! Nostre Senyor no vol que s'entri a la seva casa ab cap mal sentiment al cor... Ablandiuvos, perdoneu, y vostè també, senyora...

Juliana

(*Quasi plorant*). Jo la perdono de tot lo que ha dit... de tot lo que ha fet ab tal que no perdi el seu amor...

(*Commossa, s'acosta a la seva filla y va a ferli un petó*).

Amat

(*Agafant a la JULIANA y separantla brutalment de la seva filla*). Això no! No n'es digne!

Mossen

Deixeu !

Cecilia

(*Anant a la seva mare y besantla*). Jo sí, mare. Aquest petó es el del meu amor que no es fet de plors, dolors y sacrificis estèrils com el vostre...

Amat

(*Separantles indignat*). Prou! Que son besties les mares! Anem!

(*JULIANA, commosa se dirigeix al fons*).

Amat

Ahont vas? A plorar? Vina aquí!

Juliana

A posarme la mantellina.

(*Desapareix*).

Mossen

Anem desseguida, Amat...

Amat

Sí, anem. (*A sa filla*). Avuy es dia de perdó, diu Mossèn Gregori... Perdonem! Demá tornarem a ser nosaltres y la justicia no's farà esperar. Adeu ciutat!... pots dir... adeu carrera y llibres del di-
moni! Te quedarás ab nosaltres, reclosa dins de casa, ab les nostres costums, com reblada ab un clau...

Juliana

(*Sortint vivament ab la mantellina a mitg posar*). Prou menasses, ja té rahó la nostra filla: els homes sembla que'ns haguen de tenir lligades de mans y brassos per la por que'ns feu!...

Mossen

(*Baix a JULIANA*). Calli, senyora, per l'amor de Deu... no doni rahò a la seva filla!

Amat

(*Anantsen devant*). Malehides les dònes!

Mossen

(*Anantsen ab JULIANA*). Cecília, anem a pregar per vostè...

Juliana

A pregar per tu, filla meva...

(*Desapareix JULIANA plorant. CECILIA queda pensativa. Se sent el tercer toç del «Te-Deum». Així que ella's dirigeix a la porta del fons se senten passos*).

Cecilia

Quí hi ha?

Vergés

(*A l'escala*). Un servidor.

Cecilia

(*Durament*). Què hi vé a fer ara, aquí?

Vergés

(*Que entra molt ben compost y gens mullat, ab els pantalons arrebossats y un paraigües a la mà*). He trobat la seva família...

Cecilia

Y què? Li han encomanat que'm vingúes a catequisar?

Vergés

A mi? No! Passava per aquí davant quan ells sortien. Y Mossèn Gregori m'ha dit: Vostè que es amich d'ella...

Cecilia

Oh!... Prou. No vull saber res més d'això. He romput els ferros de la presó... l'àliga abandonarà el galliner...

Vergés

Què vol dir?

Cecilia

No'm preguntis res, vostè... no hi té dret. Perquè m'ha deixat sola entre la turba? Contéstim això...

Vergés

He pensat que lo mellor seria no comprometre'm... retirarme prudentment...

Cecilia

Se l'havia de defensar. Si vostè hagués estat un home!...

Vergés

Què podia fer jo? Oh! y a vostè la veig tota mullada... descomposta... Cambihs la roba! Pot agafar una malaltia!

Cecilia

Deixi estar. Parli...

Vergés

Crèguim, Cecilia, fa pietat... Què ha fet? Ahont ha anat?

Cecilia

Camí avall, seguint la gentada...

Vergés

Está ronca! Quina imprudencia! Per què fa aquestes coses, Cecilia? No veu que aquest home no té prou força per defensar les seves conviccions? S'ha mostrat tant poch valent!...

Cecilia

Y vostè què hauria fet al seu lloch?

Vergés

No ho sé. Necessitaria trobar-me en aquells moments...

Cecilia

(*Ab ironia*). No es fácil que s'hi trobi. (*Una pausa*). M'hauria agradat veure'l més valent. Es hermós un home valent!... Una se sent abrigada... com protegida per ell. Es tant hermós un gest heroych encara que sigui inútil!

Vergés

Aquest home no podia fer res. Baldament hagués estat un hèroe, no podia fer res...

Cecilia

No... s'ha de destruir la llegenda avans... aquest poder que plana sobre'l cor dels homes, sobre'l poble enter.

Vergés

Tant poètica que es la llegenda!

Cecilia

Y s'ha de destruir perquè fa mal. Allunya de la viva, de la feconda realitat. Quan jo pujo de la ciutat y entro en aquesta encontrada, me sembla que una atmòsfera que'm priva de respirar m'estreny la vida del cor y del pensament. Jo meteixa no m'hi puch sustreure, he de fer esforços per no defallir.

Vergés

Y hont es l'home prou fort per destruir la llegenda?

Cecilia

Justament sembla l'obra confiada, reservada a nosaltres...

Vergés

A nosaltres dos?

Cecilia

A tots els que tenim la missió d'ensenyar a les criatures...

Vergés

Els mestres?

Cecilia

No li sembla que la podríem destruir la llegenda, a cada instant, cada dia de la nostra vida, en les joves intel·ligències, en els tendres cors?...

Vergés

Y'l govern? Ah!... no sab com el nostre govern catòlich...

Cecilia

(*Seguint el seu pensament*). Si jo'm sentís prou forta per sacrificar els meus anhels de coneixer món, me quedaria en aquest reconet a formar la nova consciencia, a treballar per l'avenir...

Vergés

(*Commòs*). Oh!... Cecilia!... Quedèmnoshi tots dos?...

Cecilia

Tots dos?

Vergés

Sí... sacrificui les seves ambicions y fássim a mi ditxós... Vull dir... vostè ja coneix l'afecció que jo sento per vostè... L'estimo... sí, molt!...

(*Se sent la veu del MANSO que crida a l'escala*).
Se pot pujar?

Vergés

Quí hi ha?

Manso

(*De la porta estant, sense acabar d'entrar, ab la gorra llevada*). Senyoreta...

Cecilia

(*Sorpresa*). Què hi ha?

Manso

Han ferit al foraster.

Cecilia

(*Ab un crit de queixa*). L'han ferit?

Vergés

Oh!... Y ahont es ara?

Manso

A l'hostal de la carretera.

Cecilia

(*Ab viva inquietut*). Molt mal ferit?

Manso

D'una pedrada y un cop de bastó al cap...

Cecilia

(*Ab indignació*). Selvatges!... Y com ha estat?
Parleu...

Manso

Avans d'arribar a l'hostal s'ha girat de cara al poble, sense temer res, cridant contra tothom. Ha renegat del nostre Deu, de la nostra fè, de la nostra vida!... Ens ha malehit!... Ens ha fuetejat com a besties... y'l poble l'ha apedregat sense compassió. Volien cremar l'hostal!... Oh!... n'ha fet massal Jo meteix m'he indignat. Un home tindrà'ls seus instants dolents però que li respectin el seu Deu!...

Vergés

Y ara es a l'hostal... diheu?..

Manso

Esperant que passi'l cotxe de la nit y se l'emporti, mitg baldat... No tindrà ganes de tornar, no...

Cecilia

Y la gent l'ha deixat... per fi?

Manso

Ara tothom es cap a l'iglesia.

Cecilia

Tothom?

Manso

Sí, no més hi ha el batlle allà baix que'l volia pendre cap a casa seva...

Cecilia

Tothom es a l'iglesia, ho sent Vergés?

Manso

Sí... tot el poble en pès... Ha plogut, no's pot negar. Sigui lo que sigui, ha plogut... está bé de donar gracies a Deu... Jo també hi vaig ...

Cecilia

Vos? No erau dels que cridaven més a favor d'ell... segons m'han dit?

Manso

(*Confós*). No, no es cert... Es un malentès... Jo he pujat aquí pera donarli la nova de part del batlle. Ara, bones tardes... Me'n vaig a l'iglesia.

(*Desapareix torbat y vergonyós*).

Cecilia

No toqueu el seu Deu!... Quí es? Quí pot ser el Deu d'aquest home... de tots aquets homes?

Vergés

Es cert, Cecilia... Quan la vida es tan estúpida y'ls homes també, val la pena de tenir cap ideal?

Cecilia

Sí... no s'ha de tenir l'ideal pels altres, sinó per sí mateix. Moltes vegades, somniadora, he desitjat tenir ales y no es pels altres, creguim, que ho he desitjat, sinó per mí... per veurer y dominar món!

(*Se dirigeix cap al fons*);

Vergés

Hont va Cecilia?

Cecilia

A mudarme per pendre'l cotxe aquesta nit.

Vergés

Què diu?

Cecilia

L'àliga deixa'l galliner, per sempre ...

Vergés

(*Estupefacte*). Però se'n vá... de veres?... Ara desseguida?... Així... sense meditarho... sense ferse vostè mateixa la prò y la contra?...

Cecilia

Així! Faré viatge ab ell!

Vergés

Y ahont va... no's pot saber?

Cecilia

Ab el meu amich!

Vergés

Però quí es un amich?... No es prudent...

Cecilia

Bah!... Si'm vol jo aniré ab ell a l'altra part de món. Es un home fort y no més ell ha desvetllat els meus sentiments de dòna...

Vergés

Y'ls seus devers de filla?... Els seus pares?...

Cecilia

Fujo d'un càstich terrible... el meu pare...

Vergés

Però no li diu res la seva consciencia?

Cecilia

Sí... que vagi a endolsir les ferides del meu amich.

Vergés

(*Ab amor y tendresa*). Y la seva obra d'aquí dalt, donchs?

Cecilia

La meva obra, avans que tot, es la meva vida!
(*Se'n va decidida per la porta del fons*).

Vergés

(*Per sí*). Oh!... Qui sab com parará la seva vida!...

(*VERGÉS se passeja estúpidament per la sala. Una gran pausa. Al temps necessari surt CECILIA mudada, ab barret y un saquet de viatge a la mà*).

Cecilia

(*Al sortir*). Y vostè, Vergés, fassi un esforç! Vostè a qui els grans ideals li fan rodar el cap,

fassi l'obra que jo no puch fer... Ab paciència, ab constància, cada dia, cada instant, ab els petits, fassi l'obra del mestre de l'avenir...

Vergés

(*Vacilant*). Ho provaré... sí. Escolti: per lluny que vostè sigui, per temps que passi, vostè tindrà un bon recort de mí si faig això?... Guanyaré molt al concepte de vostè?...

Cecilia

Sí, molt... molt!

Vergés

Donchs ho faré, lí juro!

Cecilia

Gracies. Però escolti: ho fa per mí... o per la fè en la seva obra?

Vergés

Es igual. Els que no som forts, els que no sentim un gran ideal dins de nosaltres... potser necessitem que una dòna ens senyali'l camí...

Cecilia

Vostè no farà res...

Vergés

Es estrany! Me dóna ales y després vostè me teixa té'l poder de desencoratjarme... per què això?... Es inexplicable... però sento que sense la presència de vostè...

Cecilia

Ja ho sé... no fassi res y serà mellor. Deixi l'obra verge per un altre... Y ara decididament...

Adeu... (*Li dóna la mà y somriu*). Vostè quedis entre les aigües encantades...

Vergès

(*Tornantse de sobte agressiu*). Me quedo entre les aigües encantades, es cert... però vostè se'n va cap a unes aigües sorolloses y tèrboles... y tant estèrils com les nostres!...

Cecilia

(*Triomfalment*). Me deixo arrocegar per la corrent!

Vergès

Y jo'm deixo adormir en la quietut. No hi fa res. Anem per diferents camins, Cecilia, però'm sembla que'ns trobarem...

Cecilia

Què vol dir?

Vergès

Ens trobarem, més tart, sense que ni l'un ni l'altre haguem fet res de profit!

Cecilia

No ho sé... Ell y jo podem anar errats... però portem una ilusió, una fè... Lo que sento y'n tinch la convicció, es que si alguna cosa de gran hi ha en els temps futurs, no'ns la portarán els homes com vostè... Salut!...

(*Desapareix per l'escala. VERGÉS se queda abatat, sense veu ni gest. Pausa*).

Vergés

Cecilia! Escolti: una darrera paraula... (*Una pausa*). Ha fugit com el vent!... Quínes coses de fer! Y semblava que'm portés afecció!... (*Una pausa. Anantsen ab un pas vacil-lant*). Els forts s'ajunten y se'n van...

(*Desapareix per la porta de l'escala, en mitg de la fosca*).

Alcover, Moli de Batistó, 1907.

Aquesta obra fou representada per primer cop en el «Teatre Romea», de Barcelona, la nit del 22 de Mars del 1908, baix el repartiment que segueix :

<i>Pere Amat.</i>	D.	Jaume Borrás.
<i>Juliana.</i>	D. ^a	Adela Clemente.
<i>Cecilia.</i>	Srta.	Marguerida Xirgu.
<i>Vergés.</i>	D.	Ramón Tor.
<i>Mossèn Gregori.</i> . . .	›	Modest Santolaria.
<i>Un Foraster.</i>	›	Joaquím Vinyas.
<i>Joan Gatell.</i>	›	Vicens Daroqui.
<i>Trinitat.</i>	D. ^a	Montserrat Faura.
<i>Romanill.</i>	D.	Enrich Casals.
<i>Braulia.</i>	D. ^a	Pilar Forest.
<i>Senyor Vicens.</i> . . .	Sr.	Capdevila (fill).
<i>Bartomeu.</i>	D.	Salvador Carrera.
<i>Manso.</i>	›	Miquel Sirvent.

Direcció de *D. Jaume Borrás.*

OBRES DE L'AUTOR

- DIÁLECHS DRAMÁTICHS. . . . . (1904)
LA DAMA ALEGRA, (drama). . . . . (1905)
DIÁLECHS IMAGINARIS, (Biblioteca
    Popular de «L'Avenç». . . . . (1906)
ARRELS MORTES, (drama). . . . . (1906)
AIGÜES ENCANTADES, (drama). . . . . (1908)

2 pessetes